Täysistunto

Torstai 13.10.2016 klo 15.59—18.24

Täysistunto alkoi klo 15.59. Täysistunto päättyi klo 18.24.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Arto Satonen (15.59—17.02) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.02—18.24).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 12.10.2016 päättänyt lähettää valiokuntaan toimenpidealoitteet TPA 31-34, 36/2016 vp.

3. Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Päiväjärjestyksen 3. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

3.1. Suullinen kysymys homeongelmien ratkaisemisesta (Riitta Myller sd)

Suullinen kysymys SKT 100/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäinen kysymys, edustaja Myller.

Keskustelu

16.00 **Riitta Myller sd:** Arvoisa puhemies! Meihin kansanedustajiin ollaan jatkuvasti yhteydessä rakennusten homeongelmista ja niistä johtuvista terveyshaitoista. Lapset ja opettajat päiväkodeissa ja kouluissa, hoitajat terveyskeskuksissa ja sairaaloissa sekä tavalliset ihmiset omissa kodeissaan kärsivät homeen aiheuttamista terveysongelmista.

Suomessa on toteutettu niin sanottuja Hometalkoita, joiden avulla ongelmiin on haettu ratkaisuja. Tämä hallitus teki päätöksen olla jatkamatta Hometalkoita. Myöskään mitään korvaavia toimenpiteitä ei ole esitetty. Hallitusohjelmastakaan ei löydy toimenpide-ehdotuksia homeongelman ratkaisemiseksi. Kysyn vastaavalta ministeriltä: katsooko hallitus, että homeongelma on ratkaistu, kun hallitukselta puuttuu konkreettinen ohjelma homeongelman torjumiseksi?

16.02 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Myller otti äärimmäisen tärkeän yhteisen asian esille. Me tiedämme sen, että muun muassa viime vaalikaudella tarkastusvaliokunta teki erittäin ansiokkaan raportin ja toimenpide-ehdotuksen tästä asiasta. Katsoin vähän tässä tänään, mitä niille ehdotuksille kuuluu, mitä siellä on tehty, ja osahan niistä on laitettu liikkeelle. Silloin arvioitiin, että kokonaisuudessaan nämä kosteus- ja homeongelmat ovat ehkä 30—50 miljardin euron urakka korjausvelkana. Ja sitten tietysti hallituksen näkökulmasta — epäilisin, että tässä kysytään seuraavaksi sitten rahapuolesta — muistutan siitä, että silloin viime kaudellakin, kun tähän laitettiin panostuksia, ne olivat kertaluonteisia. Taisi olla opetusministeriön puolella, oliko, 15 vai 30 miljoonaa euroa ja STM:n puolella toinen mokoma, mikä kertoo, että ne toimet, mitä hallituksen puolelta on ollut mahdollisuus tehdä, jo aiemmankin hallituksen puolelta, ovat riittämättömiä (Puhemies koputtaa) tähän kokonaisuuteen nähden.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.03 **Riitta Myller sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Raha on todellakin ratkaisevassa asemassa, mutta on muitakin asioita.

Täällä eduskunnan käsittelyssä on parasta aikaa asuntojen korjausavustuksia koskeva lakiesitys. Siinä esitetään poistettavaksi homeongelmista kärsiville tarkoitettu terveyshaitta-avustus. Kymmenen vuotta käytössä olleella terveyshaitta-avustuksella on tuettu ihmisiä, jotka ovat joutuneet asuntonsa terveyshaittojen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin. Käytännössä avustus on mennyt vaikeissa homeloukuissa asuville, joiden on ollut vaikea saada tukea muualta. Esimerkiksi Asumisterveysliitto on todennut avustuksen pois ottamisesta: "Hätää kärsiviltä viedään viimeinen oljenkorsi." Hallitus perustelee avustuksen poistamista sillä, että se on liian hankala toteuttaa. (Puhemies koputtaa) Kysynkin nyt arvoisalta ministeriltä: jos pidätte tätä asiaa tärkeänä, miksi ette korjaa sitä lakia vaan poistatte sen avustuksen?

16.04 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Myllerin kysymyksestä voisi saada harhaisen käsityksen, ettei enää avustettaisi jatkossa homeongelmaisten talojen korjauksia.

Tuo hallituksen esitys, joka on valiokunnan käsittelyssä, lähtee siitä, että tällä hetkellä meillä on noin kuusi erilaista avustusjärjestelmää erilaisten remonttien tekemiseksi — on siinä ihmisillä ihmettelemistä, mistä hakea ja minkälaista tukea — ja nyt hallitus yksinkertaistaa tämän korvaussysteemin niin, että meillä on jatkossa yksi laki, jossa on kaksi erilaista korvausprosenttia, ja jatkossakin voi hakea avustusta myös homeongelmaisten talojen korjaukseen.

16.05 **Eero Heinäluoma sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin, eduskunnan tarkastusvaliokunta on käynyt tätä hyvin perusteellisesti lävitse ja tehnyt myös ulkopuolista tutkimustyötä. Kyllähän sen ohella, että kansalaispalaute tulee erittäin kovana ja on suuri huoli, nämä luvut, jotka tuosta tutkimuksesta selviävät, ovat hälyttäviä: meillä on kouluissa, päiväkodeissa lähes 200 000, ehkä jopa enemmän, nuorta, jotka ovat päivittäin sellaisissa rakennuksissa, joissa on näitä home- ja kosteusongelmia. Tiedetään, että sama tilanne on myös yksittäin monissa sairaaloissa ja myös vanhusten palvelutaloissa. Tämä tilanne on huutava — tuo tutkimus kertoo, että noin puoli miljoonaa suomalaista on päivittäin tämän ongelman kanssa tekemisissä.

Nyt meillä on hyvä kokemus harmaan talouden torjunnasta, torjuntaohjelmasta. Voisiko hallitus harkita, että se tekisi tämmöisen ison homekorjauksen ja -torjunnan ohjelman, jossa kaikki, sekä rahat että nämä säännökset, olisivat mukana?

16.06 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on nyt tärkeää, että me käymme vielä myös hallituksessa läpi tarkasti tämän tarkastusvaliokunnan raportin ja ne toimenpiteet. Ehkä ainakin itse ajattelisin, että kun tämä on yhteinen ongelma ja tässä on paljon erilaisia toimijoita — raha on yksi kohta, yksi on rakentamismääräykset — niin pitää miettiä, kuka kantaa sen vastuun. Meidän pitää ottaa semmoinen kokonaisvastuu tästä ja katsoa siinä yhteydessä, kuka tekee mitäkin. Jokainen meistä tietää, että kunnat ovat tietysti vastuussa omista rakennuksistaan, ja monessa kunnassa tehdään investointeja ehkä toisenlaisiin asioihin, mutta ei sitten ole aina oltu nopeasti ja ripeästi tekemässä sinne julkisen puolen rakennuksiin, joissa näitä kosteus- ja homeongelmia on ollut, ja niitä on kyllä ihan joka puolella. Että tässä on nyt tämä yhteisen vastuun otto erittäin tärkeää. Mutta meidän puoleltamme, hallituksen puolelta, nyt ainakin sen voin sanoa, että me arvioimme uudestaan nämä tarkastusvaliokunnan toimenpide-ehdotukset (Puhemies koputtaa) ja teemme kokonaisarvioinnin niistä.

16.07 **Katja Taimela sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vihaiset äidit järjestivät mielenilmaisun ja lähettivät meille edustajille postia, koska liian moni lapsistamme viettää oman työpäivänsä kouluissa ja päiväkodeissa, joissa on todettu kosteus- ja homevaurioita. Kiitän näitä äitejä, he ovat oikealla asialla.

Totuus parhaillaan on hyvin valitettava. Pelkästään kuntien kiinteistöjen korjausvelka on parhaillaan 5 miljardia euroa, ja kunta-alan suurin työturvallisuusongelma on sisäilma. Mutta mitä tekee maan hallitus samaan aikaan? Hometalkoista ei ole sanaakaan hallitusohjelmassa, korjausvelkaeuroja vähennetään, ja tästä terveyshaitta-avustuksesta ollaan luopumassa. Ympäristöministeriössä on työstetty lukuisa määrä myös oppaita kosteus- ja homevaurioiden ennaltaehkäisemisen ja korjaamisen näkökulmasta, kuten myös erilaisia kehittämishankkeita on käynnissä useita. Arvoisa ministeri, miten näette, miten nämä kaikki jalkautetaan tuloksellisesti kuntiin, jotta niistä on käytännössä oikeasti myös hyötyä?

16.08 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihaiset äidit ovat aina oikealla asialla, jos he puolustavat lastensa terveyttä, ja kuten kysyjä totesi, meillä on jopa 5 miljardin korjausvelka kuntien kouluissa, päiväkodeissa, julkisissa hankinnoissa. Minä en voi tulla, edustaja Taimela, teidän taloanne tai asuntoanne korjaamaan, eikä valtio voi mennä pakolla kuntien kiinteistöjä korjaamaan, vaan kyllä se vastuu kuuluu aina kiinteistön haltijalle. Esimerkiksi omassa kunnas-

sani Vihaisten äitien huoli otettiin todesta ja moukaroitiin sisäilmaongelmainen koulu maan tasalle ja nyt rakennetaan uutta. Kun tällä kaudella ei ole heikennetty kuntataloutta, kuten tehtiin viime vaalikaudella, niin nyt kunnilla on mahdollisuus tarttua näihin tarpeellisiin kiinteistöinvestointeihin ja lähteä kunnostamaan. Sisäilma on tärkeää lapsille, ja sitä se on myös kuntien työntekijöille. (Oikealta: Hyvä pointti!)

16.09 **Ville Niinistö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä homeongelma on vaikea ongelma suomalaisten ihmisten terveyden ja myös meidän rakentamisen laadun kannalta, ja tämä on jatkunut vuosikausia ja jo useamman hallituksen ajan. On tärkeää, että nämä rakentamiseen valvontaan liittyvät asiat saadaan nyt eteenpäin. Mutta sen rinnalla on myös ajankohtainen tilanne siinä, että monissa kunnissa on mennyt vähän liian pitkälle huoli siitä, että kun taloutta tasapainotetaan, niin ei pystytä tekemään myöskään välttämättömiä investointeja. Myös hallituksella olisi siinä mahdollisuus, että juuri nyt, kun lainaa saa jopa negatiivisella korolla, talousasiantuntijat suosittelevat sitä, että nyt kannattaisi investoida tällaisiin ratkaisuihin, jotka on joka tapauksessa tehtävä. Tiedän monia kuntia, missä esimerkiksi koulujen investointeja on lykätty niin, että koululaiset ovat vuosia tiloissa, joissa on homeongelmia, ja se on lasten terveydelle ja opettajille hyvin haitallista. Olisiko mahdollista nyt, valtiovarainministeri Orpo tai ministeri Vehviläinen, lisätä budjetissa erillinen määräraha erityisesti julkisiin tiloihin ja kouluihin, että näitä remontteja saataisiin vauhtiin ja kuntia rohkaistua investoimaan, koska nämä kannattaa tehdä nyt, näitä ei kannata lykätä? (Puhemies koputtaa)

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pyydän huomioimaan, että pidetään kiinni tästä minuutin ajasta.

16.11 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa, kun sanoitte itse tästä kuntataloudesta, kuntataloushan ei ole niin huonossa kunnossa kuin on viime vuosina ollut, ja osittain juuri siitä syystä, mitä ministeri Tiilikainenkin sanoi, että emme ole tehneet kuntien valtionosuuksiin leikkauksia, ja tiedämme sen, että ei ole tulossa uusia kriisikuntia. Veroprosentteja nostettiin tälle vuodelle vähemmän kuin aiemmin, ja meidän näkemyksemme mukaan kuntatalous on tasapainossa nyt sinne 2019:ään, mihin asti valtion puolelta on toimia tehty.

Mutta se viesti on, että täältä eduskunnasta lähtee kaikkiin kuntiin viesti siitä, että kuntien omistamat kiinteistöt ovat heidän vastuullaan ja pitää priorisoida ja tehdä valintaa siitä, mihin niitä investointirahoja käytetään, käytetäänkö niitä terveiden tilojen osoittamiseksi päiväkoteihin, kouluihin ja muihin rakennuksiin. Siinä ovat kyllä myös kuntapäättäjät itse niitä arvovalintoja tekemässä. Olen ollut huomaavinani, että viime hallituksien aikana ei ole kyllä löytynyt (Puhemies koputtaa) semmoista isoa rahoituserää miltään hallitukselta valtion puolelta tähän työhön.

16.12 **Matti Semi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien rakennusten korjausvelka on kasvanut erittäin valtavasti, ja se on kasvanut koko ajan lisää. Näitä kosteusvaurioita on todella runsaasti, ja niiden korjaaminen ei välttämättä enää ole sillä tavalla enää hanskassa, koska ne ovat menneet niin suuriksi. Ihmiset, mitkä työskentelevät näissä tiloissa, kärsivät ja sairastavat ja aiheuttavat sitten muita kuluja työnantajalleen, mikä on niiden tilojen syytä. Nämä tilapäiskorjaukset saattavat olla semmoisia tilapäiskeinoja, mit-

kä aiheuttavat lisää sairauksia sen takia, kun käytetään kepulikonsteja, joitakin liima-aineita tai muita peittoaineita, mitkä aiheuttavat muita ongelmia kaasuuntumisen myötä. Eikö olisi viisasta lähteä hakemaan sellaisia korjauksia, missä tehtäisiin erittäin perusteelliset korjaukset tai kokonaan uusittaisiin nämä rakennukset ja saataisiin tehtyä (Puhemies koputtaa) nämä kunnolla? Jotta ei tehtäisi turhaan investointeja, niin valtio tekisi semmoisen normiston, millä pystyisi lähtemään tukemaan (Puhemies: No niin, nyt kysymykseen käytetty aika on käytetty!) näitä hankkeita... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

16.13 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Semi puhui aivan oikeata asiaa tässä kysymyksessään (Ben Zyskowicz: Vähän liian pitkään!) käytännön näkökulmasta. Tämä on valitettavaa, että aika usein näihin ongelmallisiin kiinteistöihin tehdään sitten vähän niin kuin näennäisiä korjauksia, hankitaan vähän sitä jatkoaikaa ilman, että ongelma kuitenkaan poistuu. Jokainen ongelmallinen rakennus on tietysti oma yksilönsä, ja on hyvin huolellisesti arvioitava, mitä siinä kannattaa tehdä, jotta ongelma aidosti poistuu, ettei tehdä näennäisiä toimenpiteitä. Ja juuri tähän tarpeeseen myös nämä edustaja Taimelan peräänkuuluttamat ja ympäristöministeriön laatimat ja ylläpitämät oppaat, joissa parasta tietoa pyritään kentälle jakamaan, ovat tulleet. Kun korjataan, tehdään se oikein. Ellei ole korjauskelpoinen rakennus, ei muuta kuin maan tasalle ja uutta, tervettä rakennusta tekemään.

16.14 **Matti Vanhanen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, koska tämä Hometalkoot käynnistettiin aikanaan johtamassani iltakoulussa, ja nyt vastausten perusteella huomaan, että sama peruslinja, joka silloin omaksuttiin, on edelleen voimassa. Myöskään tästä talosta ei saa lähteä sitä viestiä kunnille, että kun odotatte, että jossain vaiheessa tulee valtionapu, niin silloin vasta korjaatte, vaan että omistajalla on vastuu. Ja varmistan sen vielä hallitukselta, että onhan tämä peruslinja se, että omistajalla on vastuu, on se sitten yksityinen, kunta tai valtio, ja käyttäjät ja asiakkaat ja vuokralaiset tietävät, että sinne pitää suunnata vaatimukset. Syy on useasti suunnittelijassa, rakentajissa ja ylläpitäjissä, ja se on sitten omistajan ja heidän välinen asia, mitä korvauksia mahdollisesti haetaan. Nyt on minusta tärkeää se, että tämä viesti lähtee selvästi, että omistajilla on vastuu. Jos omistajilla ei ole rahaa korvata sitä, niin se heijastuu sitten sen rakennuksen arvoon. Se kannattaa jopa realisoida. Sille löytyy uusi omistaja sillä arvolla, joka on, (Puhemies koputtaa) ja se sitten korjaa sen.

16.15 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan juuri näin kuin tässä edustaja Vanhanen totesi, eli pitää vastuun olla kaikilla tahoilla ja erityisesti sillä omistajalla. Tässä edustaja Vanhasen puheenvuorossa tuli myös tämä rakentajan ja suunnittelijan vastuu. Sehän on ollut se ongelma, että ei ole saatu tietoja sieltä aikojen takaa, kun on tehty ne sopimukset, ei ole päästy enää sitten käsiksi siihen, ketkä ovat olleet vastuussa ja rakentamassa ja tekemässä huonoa rakentamista, niin että ne ovat kasautuneet sitten tänä päivänä ja viime vuosina nykypäättäjien ja erityisesti lasten ja nuorten ja henkilöstön syliin.

Kun katsoin hieman niitä ympäristöministeriön arviointeja sen tarkastusvaliokunnan raportin jälkeen sieltä viime vaalikauden lopulta — taisi olla, että vuoden 2015 asti loppuun tehtiin jonkinlaista arviointia siitä — niin siinä kyllä todettiin myös niin, että on aivan tuo-

reitakin esimerkkejä siitä, että rakentamisen taso ei ole parantunut, (Puhemies koputtaa) joten tämä on hankalaa: me tiedostamme ongelman mutta ne, ketkä pystyisivät vaikuttamaan, eivät siihen puutu.

16.16 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päiväkodit, koulut ja vanhainkodit ovat lasten ja aikuisten työpaikkoja. Siellä vietetään paljon aikaa, ja ne pitää laittaa kuntoon, että siellä ei kukaan sairastu. Hometalkoissa on saatu hyviä tuloksia aikaan, kiitos niistä, mutta edelleen tehtävää riittää. Esimerkiksi rakentamisen saralla sadesuojaus on yksi sellainen, mitä pitäisi enempi saada käyttöön. Kiinteistöjen hoito ja ylläpito on ratkaisevassa roolissa, mihin täällä on viitattu.

Liikuntarakentamisessa ja liikuntahalleissa otettiin käyttöön huoltokirjat, joissa seurataan esimerkiksi ilmastoinnin käyttöä. Usein itse asiassa nämä sisätilaongelmat johtuvat ilmastoinnista ja sen vääränlaisesta käytöstä. Arvoisa ympäristöministeri, te vastaatte myös asunnoista ja kiinteistöistä. Onko ajateltu, että ainakin julkisella puolella voitaisiin miettiä tällaista huoltokirjajärjestelmää, jolla pystyttäisiin (Puhemies koputtaa) varmistamaan se, minkälaista huolta näistä yhteisistä kiinteistöistä pidetään?

16.17 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä ideasta, edustaja Heinonen. Jokainen vastuullinen kiinteistönhaltija, jos tehdään miljoonien investointeja tai satojentuhansien korjauksia, pitää myös huolen, että käytetään sitten niitä laitteita oikein. Valitettavasti aina sitä asiantuntemusta ei ole. En usko, että tässä sitä asiantuntemusta tulee yhtään lisää, jos lähdemme säädöksillä pakottamaan, vaan jälleen kerran hyvistä käytännöistä on syytä ottaa opiksi ja niitä levittää.

Itse asiassa myös tuo rakentamisen laatu on tärkeä juttu. Rakennusmääräyksillä tietenkin asetetaan standardit, mutta paljon on myös siitä rakentajien ammattiylpeydestä kiinni. Itse asiassa minulla on ilo tänään jakaa tämmöiset rakentamisen laatupalkinnot, joista toinen menee suunnitteluportaalle ja toinen sitten aivan sille käytännön työntekijöitten tasolle, jotka ovat malliesimerkkejä siitä, että oman ammattiylpeyden kautta (Puhemies koputtaa) saadaan hyvää laatua.

16.19 **Tiina Elovaara ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että nykyinen terveyshaitta-avustus nostettiin opposition toimesta täällä esiin, sillä homeongelmat voivat tosiaan viedä sekä terveyden että talouden, syrjäyttää ja johtaa pahimmillaan jopa itsemurhiin. Se, että tämä nykyinen malli on ollut hyvin hankalasti haettava ja byrokraattinen, on asia, joka pitää muuttaa. Kysyisinkin arvoisalta ministeriltä: onko meidän mahdollista kehittää suorempaa, oikea-aikaisempaa ja helpommin saavutettavaa apua ja tukea tällaisille henkilöille, jotka asuvat tällaisissa hometaloissa, niin että voisimme luopua hallinnollisesti näin hankalasta toimenpiteestä?

16.19 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa juuri tämän ongelman ratkaisemiseen tähtää tuo täällä mainittu hallituksen esitys, jota valiokunta nyt käsittelee. Eli aikaisemman, hyvin monimutkaisen ja monesta eri avustuksesta koostuvan järjestelmän sijaan kootaan erilaiset avustukset yhden lain alle ja kahteen eri avustustasoon. Kun vielä tämä korjausavustusten käsittely siirtyy Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAlle, jossa varmasti asiantun-

temus riittää ehkä yksittäisiä kuntia paremminkin, niin uskon, että etenemme tässä siihen suuntaan, että entistä paremmin myös nämä korjausavustukset tulevat niitä tarvitsevien käyttöön.

16.20 **Veronica Rehn-Kivi r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti tämä hometaloilmiö on kasvanut niin laajaksi, että taloudelliset ja terveydelliset menetykset ovat liian suuret. Tähän tilanteeseen on monta syytä: on rakennettu kiireellä ja hutiloiden, on käytetty riskirakenteita, suunnittelulle ja rakentamiselle ei ole varattu riittävästi aikaa, valvonta ja ylläpito on ollut puutteellista. Mutta myös rakentamisen uusissa normeissa on riskejä. Olisiko hallituksen syytä vihdoin ottaa vastuuta tästä laajentuvasta ongelmasta? Voisiko yhtenä ratkaisuna olla, että annetaan isompi ohjaus- ja valvontavastuu kuntarajoja ylittävälle, riittävän asiantuntemuksen omaavalle rakennusvalvonnalle?

16.21 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Moni kunta on yhdistänytkin voimavarojaan, ja kuntien välistä yhteistyötä tehdään rakennusvalvonnassa sen riittävän asiantuntemuksen varmistamiseksi ja erikoistumisen varmistamiseksi. Tulevassa maakuntauudistuksessa rakennusvalvonta kuuluu niihin toimiin, mitkä kunnat yksimielisesti niin halutessaan voivat koota jopa maakuntatasolla järjestettäviksi, jos uudistus luonnosten mukaan etenee, mutta kuntien välistä yhteistyötä ei missään tapauksessa tulla tässäkään kieltämään, eli jatkossakin kunnat voivat seudullisesti tai muuten erilaisilla yhteistyökuvioilla järjestää rakennusvalvontaa sen riittävän asiantuntemuksen varmistamiseksi, jotta rakentamisen laatu tältä osin tulee varmistettua.

16.22 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kosteus- ja sisäilmaongelmia on varmasti paljon helpompi ennaltaehkäistä kuin korjata, ja tuntuukin aika kummalliselta, että hallituksen ministereistä kukaan ei ole maininnut hallituksen kärkihanketta, joka käsittääkseni on Terveellisten talojen Suomi. Ja syykin voi olla se — kun olen itse yrittänyt tuolta sosiaali- ja terveysministeriöstä selvittää, ketkä tahot tässä ovat mukana, millä tavalla tätä viedään eteenpäin, onko tämä kärkihanke lähtenyt liikenteeseen, niin siltä tuntuu — että lähtökuopissa ollaan, tämä on savolainen projekti: aloittamista vaille valmis. Haluaisinkin kysyä hallitukselta: millä tavalla tätä Terveellisten talojen Suomi -kärkihanketta oikein ollaan viemässä eteenpäin, mitä tahoja sinne on tarkoitus ottaa mukaan, mitkä ovat ne sidosryhmät, jotka ovat tässä mukana? Ja todellakin, jos ollaan tämä korjausavustus poistamassa, niin kyllä — ministeri Tiilikaiselle vielä lisäkysymys — olisi hyvä tietää, minkä lain alta sitten seuraavaksi lähdetään apua hakemaan. Nämä ihmiset ovat epätoivoisia, jotka ovat homeloukussa.

16.23 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistettakoon vielä: korjausavustuksia ei olla poistamassa, vaan monen eri lain alla olevat korjausavustukset kootaan yhteen, yhden lain alle, jotta niitä on yksinkertaisempi hakea ja jatkossa käyttää. (Eduskunnasta: Kuulostaa järkevältä!)

Sitten mitä tulee tähän rakentamisen laatuun, terveelliseen sisäilmaan, niin kyllä sen on kaiken rakentamisen lähtökohtana oltava. Se on lähtökohtana siinä, kun rakennusmääräyksiä uudistetaan. Se on lähtökohtana sille, että puurakentamista edistetään. Se on lähtökohtana siinä, että ylipäänsä asuntotuotantoa asuntopulasta kärsiville alueille lisätään. (Sari

Essayah: Entäs se kärkihanke?) — Tästä kyseisestä kärkihankkeesta varmasti ministeri Rehula kertoo mielellään lisää. (Naurua)

16.24 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kosteus- ja homevaurioihin liittyvien terveyshaittojen vuosikustannuksiksi arvioitiin vuonna 2012 noin 450 miljoonaa euroa. Tämä arvio sisältää siis oireista, sairauksista, työkyvyn menettämisestä ja työtehon ja tuottavuuden laskusta aiheutuvat kustannukset. Kukaan ei pysty arvioimaan sitä, kuinka suuri vaikutus lasten sairastumisella on tulevaan terveyteen ja työuriin ja terveysmenoihin.

OAJ:n puheenjohtaja Luukkainen toteaa, että noin 1,5 miljardia euroa riittäisi kerralla laittamaan kuntoon pahimmat ongelmat näissä sisäilmaongelmissa, ja hän kysyy, olisiko väylähankkeiden jälkeen vihdoin koulujen ja päiväkotien vuoro, niin että nyt laitettaisiin nämä asiat kuntoon. Kysyn uudelleen sitä, mitä edustaja Heinäluoma kysyi: olisiko, hallitus, nyt järkevää laittaa kuntoon nämä asiat jollakin ohjelmalla? Kysyn sitä, ministeri Orpo, teiltä.

16.25 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siis se on kiistatonta, että tämä on iso ongelma yhteiskunnassa, ja kuten tiedätte hyvin, tätä on useampien hallitusten toimesta jo yritetty purkaa ja ratkoa. Valitettavaa vain on se, että rakentamisen laatu on edelleen sentyyppistä, että tämä uusiutuu ja uudetkin rakennukset ovat sisäilmaongelmaisia.

Mutta se meidän lähestymistapamme nyt on se, että kun vastuu on ensisijaisesti kiinteistönomistajilla eli silloin suurelta osin kunnilla tai kuntayhtymillä, niin me olemme hallituksen näkökulmasta lähteneet vahvistamaan kuntataloutta, jolloin heillä on paremmat edellytykset hoitaa näitä ongelmia. Itsekin tiedän kunnallispolitiikan kautta, että esimerkiksi näitä homekouluja on pyritty niiden raamien varassa, mitä omassa kunnassa on ollut, korjaamaan mahdollisuuksien mukaan, mutta yhtä totta on myöskin se, että meidän julkisen talouden tilanne on niin huono, että me emme voi valtion rahalla tätä tässä tilanteessa nyt ratkoa. Mutta me tulemme tekemään kaikkemme, kuten (Puhemies koputtaa) asuntoministeri täällä vastasi, että me tuemme kuntia ja kiinteistönomistajia näitten homeongelmien ratkomisessa. (Eero Heinäluoma: Ei tämä nyt riitä!)

Kysymyksen käsittely päättyi.

3.2. Suullinen kysymys päästökauppakompensaatiosta (Satu Hassi vihr)

Suullinen kysymys SKT 101/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Seuraava kysymys, edustaja Hassi.

Keskustelu

16.26 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Kaksi hallituksen ministeriä on tosiasiassa arvostellut hallituksen ehdotusta niin sanotuksi päästökauppakompensaatioksi. Elinkeinoministeri ja ulkomaankauppaministeri ovat puhuneet lakiesityksen muuttamisesta niin, että

tuki kohdennetaan tulevaisuutta rakentaviin investointeihin ja maksetaan vain, jos hiilidioksidipäästöjen hinta nousee, mutta virallista tietoa hallitukselta ei ole tullut. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on todennut hallituksen esityksen ensinnäkin perusteettomaksi ja toisaalta, että se tarkoittaa raskaalle teollisuudelle tukea, joka maksettaisiin, vaikka yritys vähentäisi tuotantoa ja työpaikkoja Suomessa peräti 49 prosenttia. Eli kysyn: onko hallitus vetämässä esityksen pois ja suuntaamassa 43 miljoonaa esimerkiksi koulutukseen ja tutkimukseen, tai onko hallitus edes suuntaamassa (Puhemies koputtaa) tuen investointeihin, jotka rakentavat tulevaisuutta ja fossiilitonta yhteiskuntaa?

16.27 **Elinkeinoministeri Olli Rehn** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Hassille hyvin perustellusta kysymyksestä. Hallitus on toiminut hallitusohjelman mukaisesti. Tässä asiassa on eri puolia: Yhtäältä hiilivuoto on todellinen riski, ja se voi aiheuttaa työpaikkavuotoa, ja tästä asiasta pitää olla aidosti huolissaan. Toisaalta kompensaatio olisi optimaalista kohdentaa nimenomaan uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden kannalta parhaimpiin hankkeisiin, jotka vievät innovatiivisuutta ja investointeja tulevaisuutta kohden, eteenpäin. Tätä tasapainoa hallituksen esityksessä on tavoiteltu. Nyt käymme keskustelua siitä, muun muassa eduskunnan käymän debatin nojalla, mikä on paras tapa tässä asiassa edetä, ja tulemme tätä keskustelua tosiaankin viemään eteenpäin.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollisuus V-painikkeella pyytää vastauspuheenvuoroja.

16.29 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo vuonna 2013 ympäristöteknologia nousi Suomessa suuremmaksi alaksi kuin metsäteollisuus sekä liikevaihdon että viennin että työpaikkojen mukaan mitattuna. Olisikin syytä suunnata tuet esimerkiksi ympäristöteknologian jouduttamiseen ja tällä tavalla luoda tulevaisuuden työpaikkoja ja hyvinvointia. Lehtitietojen mukaan myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitokselta on tulossa raportti, jonka mukaan Suomessa on kasvatettu tarpeettomia ja haitallisia yritystukia, kuten juuri raskaalle teollisuudelle annettavia verotukia; sen sijaan on leikattu hyödyllisiä, tulevaisuutta rakentavia tukia, esimerkiksi tutkimukseen ja kehitysyhteistyöhön. Eli osittain ministeri Rehnin äskeinen pohdinta on sellaista, minkä voin (Puhemies koputtaa) itsekin allekirjoittaa, mutta muuttaako hallitus tämän lakiesityksen järkevämmäksi vai ei? (Ben Zyskowicz: Sehän on nyt eduskunnan käsissä!)

16.30 **Elinkeinoministeri Olli Rehn** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Zyskowicz oikein kommentoi, tämä asia on nyt eduskunnan käsissä ja eduskunnan harkittavana. Ja kuuntelemme tietysti hyvin herkällä korvalla sitä, minkälaisen näkemyksen eduskunnan talousvaliokunta ja ympäristövaliokunta ja muut valiokunnat asiassa esittävät.

Kun viittasitte ympäristöteknologiaan, niin se on yksi hallituksen käynnistämistä kärkihankkeista, ja me käytämme vuosittain noin 30—35 miljoonaa euroa energiatukeen, ja sen lisäksi tulee kärkihanketukena tänä vuonna 20, ensi vuonna 40 ja seuraavana vuonna 40 miljoonaa euroa lisää, ja nämä suuntautuvat nimenomaan uusiutuvan energian, energiatehokkuuden, bioenergian ja vastaavien tulevaisuuteen suuntautuvien innovaatioiden kehittämiseen.

16.31 **Antero Vartia vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Teollisuus perustelee tämän hallituksen esittämän 43 miljoonan euron tuen tarpeellisuutta sillä, että sillä pidetään tuotanto Suomessa ja estetään investointien siirtyminen ulkomaille, esimerkiksi Kiinaan. Tämä tuki on kuitenkin muotoiltu niin, että se määräytyy täysin sen perusteella, miten teollisuusyritykset ovat käyttäneet sähköä vuosina 2005—2011. Toisin sanoen esimerkkiyritys X tulee saamaan vaikka kokoluokaltaan 400 000 euron tuen seuraavana vuonna riippumatta siitä, kuinka paljon sähköä se käyttää, minkälaisia investointeja se tekee tai miten siellä rekrytään uutta henkilökuntaa. Toisin sanoen tällä ei voi olla mitään vaikutusta tuotannon kannattavuuteen tai katteisiin. Vastaavasti jos liikkeenjohto tekee investointipäätöksensä näin verrattain lyhyen tuen perusteella, niin se on huonoa liikkeenjohtoa. Kysyisinkin: onhan hallitus tietoinen siitä, että tällä tuella ei ole mitään ohjaavaa vaikutusta ja tällä ei saada mitään vastinetta muutenkin vähissä oleville varoille?

16.32 **Elinkeinoministeri Olli Rehn** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vartia kiinnittää hyvin tärkeään seikkaan huomiota tässä kysymyksessään, puheenvuorossaan, ja se on se, että aika on tässä hyvin tärkeä faktori, hyvin tärkeä muuttuva tekijä. Tarkoitan sitä, että tällä hetkellä, nykyisellä kaudella, päästöoikeuden hinta on hyvin alhainen ja sitä kautta syntyvä lyhyen tähtäyksen riski hiilivuodosta ja sitä kautta työpaikkavuodosta ei ole mielestäni kovin merkittävä. Sekin on yksi lisäperuste siihen, minkä takia voidaan harkita sitä, miten saadaan tätä kompensaatiota suunnattua vahvemmin nimenomaan uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta edistäviin innovaatioihin.

Toisaalta pitkällä sihdillä, kun otamme huomioon Pariisin sopimuksen, EU:n energia- ja ilmastolinjaukset vuoteen 2030 asti, (Puhemies koputtaa) on hyvin todennäköistä, että päästöoikeuden hinta nousee, ja sen pitääkin nousta, ja silloin hiilivuodon ja sitä kautta työpaikkavuodon riski (Puhemies koputtaa) olennaisesti kasvaa.

16.33 **Lauri Ihalainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kyseinen ehdotushan on nyt täällä eduskunnassa käsittelyssä, muun muassa talousvaliokunnassa, ja me olemme omana ryhmänä tunteneet myötätuntoa hallituksen esittämää esitystä kohtaan. Se on liittynyt siihen isompaan linjaan, että meidän teollisuuden edellytyksistä pidetään huolta ja viennistä pidetään huolta. Tämä on ollut se lähtökohta. Mutta samaan hengenvetoon me olemme todenneet, että kaikki nämä yritystuet, mukaan lukien verotuet, täytyy läpivalaista ja arvioida uudelleen, ehkä siellä puoliväliarviossa keväällä, ja miettiä niitten uudet kriteerit, jotka paremmin täyttävät tämmöisiä innovatiivisia tarpeita.

Kyllä meillekin tuli vähän yllätyksenä tämä julkisuuteen tullut tieto siitä, että nyt pohdittaisiinkin uudelleen jotain uutta esitystä — siis tuodaan tänne ja pakitetaan, tuodaan tänne ja pakitetaan. Jotenkin olisi hyvä, että asioissa oltaisiin johdonmukaisia. (Puhemies koputtaa) On kohtuullista tietää ja pikaisesti, (Puhemies koputtaa) muuttaako hallitus esitystä vai käsitelläänkö tätä asiaa tänne tulleen hallituksen esityksen pohjalta nyt jatkossa.

16.34 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Johdonmukaisuus on todellakin tärkeää, mutta hallituksen keskeisiä asioita, joissa pitää olla johdonmukainen, on se, että me asetamme työllisyyden etusijalle. Siksi tästä lähtien arvioidaan ja tähän asti hallituksen työskentelyssä on arvioitu tehdyt päätökset sen perusteella, mitkä ovat niitten työllisyysvaikutuksia. Tässä asiassa varmasti se toinen puoli on se, että pitää tarkkaan arvioida, mitkä ovat työllisyysvaikutukset tällä kyseisellä tuella ja

muillakin tuilla. Meillä ei ole varaa myöskään riskipeliin sillä, että jokin toiminto ja jotkin työpaikat häviävät Suomesta.

Mutta tässä kyseisessä asiassa hallitus arvioi näitä työllisyysvaikutuksia, arvioi erilaisia malleja ja käy varmasti laajan keskustelun siitä ja sen pohjalta keskustelee eduskunnan ja valiokunnan ryhmien kanssa siitä, onko tarpeen tehdä joitakin järkeviä muutoksia.

Muutoin minusta on järkevää, että kohti puoliväliriihtä yritystukien kokonaisuus jälleen kerran (Puhemies koputtaa) katsotaan läpi ja arvioidaan jokainen euro.

16.35 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jalostusasteen nostaminen sekä tuotteiden ja palveluiden laadun kehittäminen on keskeistä suomalaisen teollisuuden ja myöskin työllisyyden tulevaisuuden näkökulmasta. Kuten edustaja Hassi tässä hyvin toi esille, suomalaista yritystukijärjestelmää on kritisoitu monien tutkimuslaitosten ja myöskin taloustieteilijöiden toimesta siitä, että liikaa tuetaan olemassa olevia rakenteita ja liian vähän elinkeinorakenteen uudistumista, uusia innovaatioita ja uusien alojen kasvua ja kehitystä. Tämä hallitus on myös leikannut Tekesin ja korkeakoulujen rahoitusta, ja tällä hetkellä julkinen tuki yritysten tuotekehitykseen ja -tutkimukseen on Suomessa paljon matalammalla tasolla kuin esimerkiksi naapurimaassamme Ruotsissa. Mitä hallitus aikoo tehdä tämän yritystukikokonaisuuden uudistamiseksi, ja onko hallituksella suunnitelmia julkisen t&k-rahoituksen tason nostamiseksi?

16.36 **Elinkeinoministeri Olli Rehn** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Anderssonin kahteen kysymykseen vastaukset:

Ensinnäkin koskien innovaatio- ja tutkimusrahoituksen tasoa: Se on ollut laskussa jo vuodesta 2011 lähtien. Se ei ole terve kehitys tietenkään, ja ne säästöt, mitä on jouduttu tekemään, ovat olleet hyvin valitettavia. Sen takia hallitus on käynnistänyt arvion innovaatio- ja tutkimusrahoituksesta samoin kuin yliopistokoulutuksesta, ja tulemme puolivälin riihessä elikkä ensi kevättalvella asiaa käsittelemään. Innovaatio- ja tutkimusrahoituksen osalta tämä tehdään OECD:ltä tilatun vaikuttavuusarvioinninkin nojalla. Käytämme sitä yhtenä tärkeänä tietoperustana, kun teemme tätä isompaa arviota.

Koskien yritystukia: Tärkeimmät, asiallisesti tärkeimmät, yritystuet kuuluvat kahteen luokkaan, kahteen kategoriaan, (Puhemies koputtaa) uusiutuvan energian tukiin ja innovaatio- ja tutkimusrahoitukseen. Molemmilla rakennetaan tulevaisuutta.

16.38 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän ministeri Rehnin hyvän vastauksen lisäksi voisi vielä todeta sen, että olemme asettaneet verotyöryhmän pohtimaan yritysverotuksen kokonaisuusuudistusta, sen eri elementtejä. Sen aikataulu on tammikuun loppuun. Mielestäni yksi keskeisiä tavoitteita on se, että pohdimme, voidaanko yritysverotusta uudistamalla kannustaa investointeihin ja t&k-investointeihin eli sitä kautta saada nimenomaan yrityksiä itseään investoimaan t&k:hon ja sitä kautta luomaan pohjaa uusille työpaikoille ja uusille innovaatioille. Tämä on aivan oleellinen asia. Mutta näissä tutkimusmäärärahoissa ja investoinneissa näkyy se, mikä on yritysten usko siihen, että Suomeen kannattaa investoida ja täällä kannattaa tehdä tuotekehitystä. Siksi kaikki muutkin hallituksen toimet, joilla tähdätään kilpailukyvyn parantamiseen ja työllisyyden parantamiseen, ovat oleellisia vetureita ja moottoreita sille, että myöskin tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan panostetaan.

16.39 **Kaj Turunen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkuperäinen kysymys päästökauppakompensaatiosta on todellakin talousvaliokunnassa käsittelyssä ja on ihan siinä alkuperäisessä muodossaan, mikä hallituksen esitys alun perin on ollut.

Tähän hiilivuotoriskiin ja työpaikkavuotoriskiin. Täytyy todeta se, että Eurooppaan on kasvavassa määrin muun muassa Kiinasta tuotu ruostumatonta terästä: 1 prosentista tuonti on noussut 26 prosenttiin. Tätä kompensaatiota maksetaan sen vuoksi, että myös meidän kilpailijamaamme maksavat kompensaatiota, ja tässä on kysymys kilpailukyvystä ja suomalaisista työpaikoista. On hyvä, niin kuin valtiovarainministeri sanoi, että tässä yhteydessä nyt arvioidaan työpaikkojen säilyminen Suomessa ja työllisyysvaikutukset.

Mutta kysyisin valtiovarainministeriltä: kun samaan aikaan tehdään nyt sitten tämä yritystukien perkaaminen ja samoiten yritysverotuksen kokonaisarviointi, niin onko nämä kaksi asiaa (Puhemies koputtaa) sovitettu yhteen?

16.40 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa tämä on ihan hyvä ajatus, ja mielestäni kannattaa katsoa yritysten toimintaympäristöön liittyviä asioita kokonaisuutena ja laajemmin. Kun ministeri Rehnin kuvaamalla tavalla käydään läpi yritystukia ja samaan aikaan pohditaan yritysten verotusasioita, niin ilman muuta ne kannattaa katsoa yhteen. Jos esimerkiksi järkevillä veronkevennyksillä liittyen yritysten verotukseen voidaan edistää kasvua ja investointeja ja jos löytyy keino esimerkiksi rahoittaa niitä vähemmän työllisyyttä tukevilla yritystuilla, niin minusta tämäntyyppiset ratkaisut ovat luovia ja järkeviä tässä ajassa, ja hyvin avoimesti hallitus katsoo ratkaisuja tältä pohjalta.

16.41 **Elinkeinoministeri Olli Rehn** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, kuten ministeri Orpo totesi, että arvioimme myös yritysverotusta innovaatioiden ja yritysten kehittämisen näkökulmasta. Se on hyvin tärkeä osa hallituksen koko talouspolitiikkaa, ja tähtäimessä on todellakin kestävä kasvu ja korkeampi työllisyys.

Edustaja Turunen ja edustaja Ihalainen kiinnittivät huomiota hallituksen esityksen tilanteeseen tällä hetkellä. Vastaisin edustaja Ihalaiselle, kun en äsken päässyt kommentoimaan — hän totesi, että pakitetaan — että olen pelannut ikäni laitahyökkääjänä ja välillä on järkevää ottaa sivuaskelia, jotta päästään eteenpäin ja voidaan tehdä enemmän ja kauniimpia maaleja. Kysymys on oikeastaan nyt siitä, miten parhaiten voidaan yhdistää teollisuuden kilpailukyky, työpaikkojen turvaaminen ja toisaalta suomalaisen teollisuuden uudistuminen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

3.3. Suullinen kysymys diabeetikoiden lääkekorvausten leikkaamisesta (Aino-Kaisa Pekonen vas)

Suullinen kysymys SKT 102/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Seuraavaksi edustaja Pekonen.

Keskustelu

16.42 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus on kohdentamassa lääkekorvausleikkauksia epäoikeudenmukaisesti yhteen potilasryhmään, diabeetikoihin. Kakkostyypin diabetesta sairastavien lääkekorvausta ollaan alentamassa roimasti. Monille ihmisille kyse on isoista rahoista. Lääkekorvauksien leikkauksilla ei saada edes säästöjä, jos diabeetikot joutuvat sen seurauksena tinkimään sairautensa hoidosta. Rahojen pitää riittää myös asumiseen, ruokaan ja vaatteisiin. Monet pitkäaikaissairaat ihmiset joutuvat toimeentuloluukulle. Me tiedämme, että hoitamattomana kakkostyypin diabetes aiheuttaa munuaissairauksia, infarkteja, hermovaurioita, amputaatioita ja sokeutumisia, ja nämä sairaudet tulevat todella kalliiksi ja ovat myös todella suuria tragedioita yksilöille. Arvoisa ministeri Mattila, ymmärtääkö tämä hallitus tämän leikkauksen järjettömyyden, ja mikä on sen inhimillinen hinta?

16.43 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa kysyjä, kyllä, lääkesäästöjä on nyt esitetty tässä muodossa, missä on mukana myös lääkeala, mutta kyllä, se on myös yksi potilasryhmä. Meillä ovat varmasti samat luvut olleet myös pohjana sille, kuinka paljon nämä lääkesäästöt tulevat sitten eri ikäluokissa vaikuttamaan. Mutta on huomioitava myös se, että meillä on myös muita potilasryhmiä, joilla on suuria lääkemenoja: Entäs se yksinhuoltajaäiti, jolla on astmalääkkeitä? Kannattehan te huolta myös heistä? Minusta lääkekorvausjärjestelmää tulevaisuudessa tulee tarkastella kokonaisuutena ja uusia, kyllä, tasa-arvoisemmin niin, että se ei ole juuri yhtä potilasryhmää näin koskeva vaan että voitaisiin kiinnittää huomiota siihen, (Markus Mustajärven välihuuto) miten pienituloisten lääkehoito toteutuu.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollisuus pyytää puheenvuoroja painamalla V-painiketta.

16.44 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Leikkauksien perusteluissa vihjataan epäsuorasti, että kakkostyypin diabetes olisi itse aiheutettu sairaus. Ensinnäkään tämä ei pidä paikkaansa, ja toiseksi se on kestämätön peruste korvaustason leikkaukselle. Elintapoja on totuttu Suomessa pitämään yksityisasiana, eivätkä ne vaikuta siihen, millaista hoitoa on kullekin saatavilla. Suomalainen terveydenhuolto perustuu kaikkien yhdenvertaisuuteen hoidon suhteen. Tämä on järkevä ja ainoa oikea periaate. On mahdotonta mitata, missä määrin eri sairaudet ovat niin sanotusti itse aiheutettuja. Kakkostyypin diabetes ei läheskään aina liity elintapoihin, vaan sairaus puhkeaa usein perinnöllisistä syistä. Arvoisa ministeri Mattila, aikooko hallitus muuttaa lääkekorvauslainsäädäntöä ja myös lainsäädäntöä laajemminkin niin, että ihmisiä aletaan arvottamaan elintapojen mukaan?

16.45 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihjaatteko te nyt elintasosairauteen? Minä en. Minä en tule vihjaamaan siinä (Välihuutoja vasemmalta) enkä tässä vastauksessa, että se on nimenomaan vain elintasosairaus. Kyllä me kaikki tiedämme, että meillä on myös perimä Suomessa, meillä on myös moneen muuhun sairauteen perimä. Ja tässä edelleen lääkekorvaus säilyy, 65 prosenttia, ja se tulee samalle tasolle kuin verenpaine- ja muut sydänlääkkeet. Ja sen lisäksi,

arvoisa kysyjä, meillä on kirjattu rationaalinen lääkehoito hallitusohjelmaan, ja sen puitteissa minä tulen tekemään kaikkeni, että esimerkiksi myöskin lääkkeetön hoito etenee, ja sillä en todellakaan vihjaa mihinkään elintasosairauteen vaan siihen, että suomalaisella lääkkeettömän hoidon ja lääkehoidon yhteisvoimalla olisi sitten mahdollisuus parantaa elinvoimaa ja väestön tasa-arvoista (Puhemies koputtaa) hyvinvointia.

16.46 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jos vertaa muihin EU-maihin, niin Suomessa kansalaiset maksavat itse enemmän terveysmenoistaan kuin useimmissa EU-maissa, ja voi sanoa, että näistä leikkauksista, joita te nyt teette, kärsivät kaikkein eniten nimenomaan paljon sairastavat pienituloiset ihmiset eikä niitä voi mitenkään pitää sosioekonomisesti kestävinä eikä kannatettavina, ne lisäävät terveyseroja ja vaikeuttavat pienituloisten ihmisten asemaa. Olisin kiinnostunut kuulemaan, kun hallitus on nyt poistamassa makeisveron ja tekee sillä tavalla yli 100 miljoonan euron loven valtion kassaan, olisitteko kiinnostunut kehittämään sen tilalle tämmöistä terveysperustaista sokeriveroa, jolla voitaisiin ehkäistä nimenomaan lihavuutta ja esimerkiksi diabetesta, erilaisia kansanterveyden haittoja. Samalla myös saataisiin todellakin rahaa tänne valtion kassaan.

16.47 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä hallitus on tämän makeisveron kanssa Brysselin ikeen alla. Kyllä me tiedämme tässä salissa, että näin on, EU meitä tässä ohjaa. (Välihuuto vasemmalta)

Mutta mitä tulee vielä näitten pienituloisten lääkekorvauksiin, niin totean myös sen, että lääkekatto säilyy ennallaan, se jopa laskee hieman.

Niin kuin totesin myös tuossa edellisessä vastauksessa, lääkkeetöntä hoitoa tulee edistää kaikin keinoin. Siihen liittyvät siis myös elintavat, liikunta, ruokavalio ja ohjaus — ilman sitä emme pääse eteenpäin lääkkeettömässä hoidossa, ja sote on myöskin siihen ratkaisu.

Mutta tällaista sokeriveron tyyppistä ratkaisua, kyllä, minä ainakin kannatan henkilökohtaisesti. Miten sitä hallitus voi edistää, se jää nyt tässä varmasti nähtäväksi.

16.48 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kakkostyypin diabeteksellehan on tyypillistä se, että siihen liittyy hyvin monia erilaisia sairauksia. Sehän puhkeaa erityisesti ikääntyneille, vanhemmalla iällä, ja sen seurannaisena on sydän- ja verisuonisairauksia, ja usein tämä on kytköksissä myös pienituloisuuteen. Arvoisa hallitus, kun te olette nyt jo edellisillä päätöksillä nostaneet lääkekuluja, matkakuluja ja myös sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja 30 prosenttia, niin onko pakko vielä diabetesta sairastaviin ihmisiin kohdistaa tämä lääkekorvauksen heikentäminen, joka vaikeuttaa entisestään näiden ihmisten tilannetta?

Eilen olin tilaisuudessa afasia-omaisten luona, ja he kysyivät, miksi hallitus kohdistaa jatkuvasti näitä säästöjä niihin ihmisiin, jotka sairastavat, kun tulot ovat jo pienet. Lääkärissäkäyntiin menee helposti 50 euroa taksimatkoineen, (Puhemies koputtaa) ja lisäksi lääkekorvaukset nousevat. Voisitteko pohtia jotain muuta kohdetta?

16.49 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä tämä säästöpaketti on tehty ja tuodaan eduskunnan käsittelyyn. Se on sitten eduskunnan päätettävissä, mitä sille tapahtuu. Mutta kuten jo sanoin, ministeriös-

sä ja ministerinä olen aivan ehdottomasti sitä mieltä, että tämän lääkekorvausjärjestelmän kehittämistä tulee jatkaa, ja painopisteen tulee olla nimenomaan niissä paljon lääkkeitä käyttävien pienituloisten kohderyhmissä. Siitä me olemme varmasti aivan samaa mieltä. Ja totean vielä myös sen, että kyllä meillä kuitenkin edelleen on niitä turvaverkkoja: lääkekatto säilyy ennallaan, se jopa laskee hieman.

Sydän- ja verisuonisairauksia kyllä liittyy muuhunkin kuin diabetekseen, ja näitä liitännäissairauksia sitten hoidetaan ihan varmasti siinä vaiheessa, kun alkaa olla vakavia komplikaatioita. Kyllä ymmärtääkseni silloin diabeetikko on jo insuliinihoidon piirissä, ja insuliini säilyy edelleen sataprosenttisesti korvattavana lääkkeenä.

16.50 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tämä sokerivero jouduttiin todellakin EU:n toimesta poistamaan. Sille haetaan korvaavaa, mutta on osoittautunut erittäin vaikeaksi luoda siihen korvaava vero.

Mitä sitten tulee näihin säästöihin, niin on erittäin ikävää, että me joudumme tekemään säästöjä eri puolille, mutta kun säästöjä joudutaan laajasti hakemaan hallituksen 4 miljardin säästöohjelman sisällä, ne osuvat isoille momenteille. Olen varma siitä, että ministerit vastuualueillaan tekevät erittäin vastuullista työtä ja hakevat mahdollisimman oikeudenmukaisia ja tasapuolisia ratkaisuja. Mutta on ihan selvää se, että jokainen säästö tuntuu jossakin, ja siksi me teemme kaikkemme, että Suomen taloutta saadaan kasvuun ja tästä säästämisen kierteestä päästään eroon. Ja se onnistuu sillä, että meillä on laajempi ja parempi työllisyys ja talouskasvu.

Kysymyksen käsittely päättyi.

3.4. Suullinen kysymys sotesta ja päivystysuudistuksesta (Thomas Blomqvist r)

Suullinen kysymys SKT 103/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Seuraava kysymys, edustaja Blomqvist.

Keskustelu

16.51 **Thomas Blomqvist r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! Vi vet redan nu att vårdreformens grundlagsenlighet kan ifrågasättas. Vi vet också att centralisering av vården orsakar oro bland breda medborgarkretsar.

Hallituksen keskittämisinto herättää huolta ympäri maata. Pohjois-Karjalassa pienten terveyskeskusten kohtalo herättää kysymyksiä jopa keskustalaisten omissa riveissä. Viikonloppuna Vaasassa 10 000 pohjalaista osallistui mielenilmaisuun Vaasan keskussairaalan puolesta. Ihmiset odottavat nyt oikeudenmukaisia esityksiä täyden päivystyksen sairaaloista.

Päivystysuudistus olisi nyt laitettava jäihin odottamaan varsinaista sote-uudistusta. Kyseessä on historiallisen suuri uudistus, joka tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Haluankin kysyä ministeri Rehulalta: eikö olisi järkevämpää käsitellä uudistusta kokonaisuutena,

jotta kokonaiskuva olisi mahdollisimman selkeä ja kansalaisten yhdenvertainen kohtelu voidaan turvata?

16.52 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aina on perusteita odottaa, aina on perusteita tehdä ratkaisuja, jotka tulisi tehdä jonain toisena, parempana aikana. Niiltä osin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon muutosta ollaan rakentamassa niin erikoissairaanhoidon osalta kuin erityistason palvelujen osalta sosiaalihuollossa, nyt lausuntokierroksella oleva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki voimaanpanolakeineen pitää sisällään sen, että tulee viisi yhteistoiminta-aluetta, jotka vastaavat nykyisiä viittä erva-aluetta. Tuo yhteisen tekemisen välttämättömyys on joka tapauksessa toimeenpantava nimenomaan päivystystoiminnassa erikoissairaanhoidon tulevaisuuden osalta. Näiltä osin perusteltua on edetä niin, että me kykenemme jo ennaltaehkäisemään esimerkiksi epävarmuutta poistamalla. Tällä hetkellähän eri puolilta Suomea tulee viestiä, (Puhemies koputtaa) että tehdään ratkaisuja, kun ei tiedetä, mitä tulossa on.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollisuus pyytää lisäkysymyksiä V-painikkeella.

16.53 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Alkuviikosta julkaistiin linjaukset sote-uudistuksen valinnanvapauslainsäädännöstä, ja niiden mukaan palveluiden tuottajat saisivat listautuneiden asiakkaiden määrään ja mahdollisesti asiakkaiden hyvinvointiriskiin perustuvan kiinteän korvauksen. Kuntaliiton asiantuntijat ovat nyt arvioineet tätä esitystä ja pitävät riskinä, että palveluntuottajille syntyisi kannusteita valikoida asiakkaita. Lisäksi varsinkin tämä hyvinvointiriski on kyllä erittäin vaikeasti määriteltävä käsite. Voisi tapahtua niin, että toteutuisikin aivan nurinkurinen valinnanvapaus, ja kysyn teiltä, peruspalveluministeri Rehula: miten kommentoitte tätä riskiä, ja miten hallitus aikoo viedä eteenpäin tätä valinnanvapauslainsäädäntöä?

16.54 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maanantaina julki tullut työtä tekevän virkamieskoneiston esitys on yksi pohja sille työlle, jota nyt jatketaan. Yksi olennainen osa — ja vastauksena edustaja Räsäsen kysymykseen — on se, millainen tästä rahoitusmallista tulee: millä tavalla järjestämisvastuussa olevat maakunnat jatkossa rahoittavat palveluntuottajia ja mikä on tämä tarpeeseen perustuva malli, ne eurot ja se, mitä elementtejä siinä kaiken kaikkiaan on. Tämä on työn alla niin, että noin kolmen viikon sisään ollaan tilanteessa, jossa tästä asiasta tiedetään enemmän. Mutta me olemme valinneet hallituksessa koko tämän soten muutoksen osalta avoimuuden lähtökohdan ja kerroimme, mitä kerrottavissa on näiltäkin osin, jotta esimerkiksi näitä riskiarviointeja päästään tekemään.

16.56 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On tärkeätä, että sosiaali- ja terveysuudistukseen kuuluva valinnanvapaus etenee. Kyseessä on iso muutos, ja on ihan luonnollista, että tätä isoa muutosta pitää valmistella huolellisesti ja perusteellisesti, kuten hallitus on tekemässä. Oleellista on tietysti se, että kun valinnanvapaus toteutetaan, niin se on sekä potilaan etu että veronmaksajien etu. Eli julkinen valta järjestää palvelut mutta käyttää hyväkseen markkinoita palvelujen tuottamisessa.

Hallitus on asettanut linjauksissaan tavoitteeksi sen, että varmistetaan, että myös pienet yrittäjät, pienet ja keskisuuret yritykset, ovat mukana samalta viivalta palveluntarjoajina sosiaali- ja terveyspalveluissa tulevaisuudessa. Nyt kysyn, ministeri Rehula: millä hallitus pyrkii osaltaan varmistamaan, että myös pienet ja keskisuuret yrittäjät (Puhemies koputtaa) pärjäävät tässä tilanteessa?

16.57 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käyttöön tullaan ottamaan asiakasseteli — nykytermeillä palveluseteli, mutta siitä tulee valinnanvapausympäristössä asiakasseteli. Tämä mahdollistaa sen, että myös yksinyrittäjä, pieni lääkäriasema, fysioterapiapalveluja tarjoavat pk-tason yritykset pääsevät tähän kokonaisuuteen mukaan.

Toisekseen, erityisesti vammaisille henkilöille ollaan valmistelemassa niin sanottua henkilökohtaisen budjetin käyttöä, joka tulee myös mahdollistamaan varmuudella sen, että pienet yritykset ovat mukana.

No, sitten kolmas asia liittyy tähän koko valinnanvapausrahoitusmallin kokonaisuuteen. Ensinnäkin edustaja Räsäselle totean, että edelleen pitää pitää huolta siitä, että yhdenvertaisuus ihmisillä toteutuu. Se tulee olemaan yksi perustuslakiarvioinnin näkökulma, kun tätä kokonaisuutta arvioidaan. Toisekseen tämän rahoitusmallin pitää mahdollistaa se, että tällaiset (Puhemies koputtaa) esimerkiksi muutaman yrityksen konsortiot voivat olla palvelutuotannossa mukana.

16.58 **Anna-Maja Henriksson r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! På Vasa torg var som sagt tiotusen människor senaste lördag, människor som är oroliga för sin framtid och framför allt för det att sjukhusets service kommer att försämras. Jag tycker att regeringen ska ta den här signalen på fullaste allvar, och det ska också göras ordentliga språkkonsekvensutredningar av den här reformen.

Arvoisa puhemies! Viime lauantaina 10 000 pohjalaista oli Vaasan torilla, ja he eivät olleet siellä huvin vuoksi vaan sen takia, että heillä on erityinen ja oikeutettu huoli siitä, miten palvelut, sairaalapalvelut, akuutti sairaanhoito ja kirurgia, tulevat toimimaan tulevaisuudessa.

Ja, arvoisa hallitus, nyt olette viemässä eteenpäin esitystä, joka tarkoittaa sitä, että meillä on maassamme 12 sairaalaa, joissa on täyden palvelun päivystystä, mutta samalla sanotte, että meillä tulee olemaan 18 maakuntaa. Missä se logiikka on, ettei jokaiseen maakuntaan pystytä antamaan samoja mahdollisuuksia ja samaa lähtökohtaa?

16.59 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Miksi me teemme muutosta sosiaali- ja terveydenhuoltoon? Siksi, että meidän pitää saada palvelutarpeeseen nähden kustannuksia alemmas siitä ennusteesta, joka meillä on olemassa.

Asia 2: Meillä on nykytilanne päivystyksen osalta sellainen, että varmistetaan se, että tulevaisuudessa riittävä määrä ammattilaisia, naisia ja miehiä, ortopedejä, anestesialääkäreitä, naistentautien lääkäreitä ja niin edelleen, on niissä pisteissä päivystämässä, joissa luvataan, että näin todella myös tapahtuu.

Sen lisäksi, että on kyse numeroista, joilla on toki merkitystä, me otamme tässä valmistelussa huomioon lainsäädännön, jota ei olla muuttamassa: lainsäädännön potilaan oikeuk-

sista, lainsäädännön, joka liittyy kielilainsäädäntöön, ja myöskin perustuslaillisen oikeuden yhdenvertaisuuteen palvelujen saamisessa (Puhemies koputtaa) omalla äidinkielellä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

3.5. Suullinen kysymys elintarvikeviennin edistämisestä (Jari Leppä kesk)

Suullinen kysymys SKT 104/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otamme vielä yhden kysymyksen: edustaja Leppä.

Keskustelu

17.00 **Jari Leppä kesk:** Herra puhemies! Hallituksella on ohjelmassaan kunnianhimoiset tavoitteet oikaista meidän ruokatasettamme, elikkä meidän ruoan viennin ja tuonnin suhdettamme, 500 miljoonalla eurolla. Me saimme eilen kuulla erinomaisia uutisia siitä, että jo vuosikausia ajettu ja kaikkien voimakkaasti tekemä työ on tuottanut tulosta ja Kiinaan on avautumassa sianlihanvientimahdollisuus. Tämä on erittäin hyvä uutinen koko meidän elintarvikesektorillemme. (Eero Heinäluoma: Kyllä!) Kysyn ministeri Tiilikaiselta: Mitkä ovat ne muut keinot, joilla tuohon tavoitteeseen sitten päästään, joilla avataan muita reittejä ja muita menetelmiä? Mitä on käynnissä, ja mitä mahdollisesti vielä suunnitellaan, jotta tavoitteet toteutuvat?

17.01 **Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo oli todellakin tärkeä uutinen Suomen elintarviketaloudelle, että sianlihan vienti Kiinaan käynnistyy pitkien ponnistelujen jälkeen. Ensimmäinen suomalaisyritys on hyväksytty sinne toimittavien laitosten joukkoon Kiinan viranomaisten toimesta. Nyt tietenkin haluamme työskennellä maa- ja metsätalousministeriössä yhdessä suomalaisten elintarvikeyritysten ja Eviran kanssa, jotta lisää suomalaisia yrityksiä saa sen vientiin oikeutetun statuksen tuolla Kiinan markkinoilla, ja ei pelkästään sianlihan osalta, vaan jatkossa myös muita tuotteita pyritään saamaan tuonne vientilupien piiriin. Mutta totta kai tätä elintarvikevientiä tehdään laajalla rintamalla eri markkinoille. Ja onneksi meillä on elintarvikkeiden vienti lisääntynyt moneenkin suuntaan ja monien elintarvikkeitten osalta, ja tätä halutaan hallituksen kärkihankkeen voimin edistää. Siinä myös tuo Eviran työ tarpeellisten todistusten (Puhemies koputtaa) saamiseksi on tärkeää.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain muuttamisesta sekä merimieseläkelain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 145/2016 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 22/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 22/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.03 **Mikko Alatalo kesk:** Arvoisa puhemies! Esityksessähän ehdotetaan muutettavaksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia siten, että tukiohjelma laajennettaisiin koskemaan myös merenmittausaluksia. Muutoksen tarkoituksena on parantaa suomalaisten merenmittausalusten kilpailukykyä Euroopan komission hyväksyttyä vastaavia tukiohjelman laajennuksia myös eräissä kilpailijamaissa.

Lisäksi tässä esityksessä ehdotetaan, että merimieseläkelakia muutettaisiin siten, että lain soveltamisalaan lisätään merenmittausaluksessa työskentelevät työntekijät. Tämä mahdollistaisi tuen maksamisen myös työnantajan merimieseläkelain mukaista eläkevakuutusmaksua vastaavan määrän osalta.

Tämä esityshän sisältyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja tulee siinä yhteydessä käsiteltäväksi.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 145/2016 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi laivavarustelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 127/2016 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 23/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 127/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta sekä laeiksi arastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit´n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n ja Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 112/2016 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 9/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 112/2016 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilasvammalain 6 ja 6 e §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 154/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 18/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.06 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on yksimielisesti laatinut mietinnön tästä laista, tästä esityksestä, jolla muutetaan sotilasvammalakia siten, että kunnan järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluista aiheutuvat kustannukset korvattaisiin niille vuosien 1939—45 sotien johdosta vahingoittuneille ja sairastuneille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on nykyisen 15 prosentin sijasta vähintään 10 prosenttia, eli tämä raja alenisi siis 10 prosenttiin. Tämä lainmuutos kohdennettaisiin vain sotainvalideille.

Valtion varoista sotainvalideille korvattavia palvelujahan ovat kotona asumista tukevat sosiaalihuoltolain mukaiset kotipalvelut, niitä ovat myös asumispalvelut, liikkumista tukevat palvelut sekä omaishoidon tuesta ja avosairaanhoidon palveluista aiheutuvat kustannukset. Valiokunta korostikin mietinnössään, että kotiin annettavien palvelujen avulla voidaan edesauttaa myös sotainvalidien selviytymistä kotona mahdollisimman pitkään — hehän ovat jo varsin iäkkäitä — ja näin ollen voidaan myös vähentää heidän laitoshoitonsa tarvetta. Useimmiten heillä toimintakyky on jo heikentynyt monien ikääntymisestä aiheutuvien sairauksien vuoksi. Lisäksi valiokunta korostaa, että on välttämätöntä huolehtia siitä, että sotainvalidi- ja veteraanietuuksiin oikeutetut ryhmät saavat etuudet ja palvelut niin kauan kuin heidän hoivan ja huollon tarpeensa jatkuvat. Tämä oli valiokunnan yhteinen vankka tahto.

Sotainvalidien etuuksien kehittäminenhän on 2000-luvulla ollut jo pitkään olennainen osa veteraanipolitiikkaa, ja STM:n veteraanipoliittisen ohjelman yhtenä painopisteenä onkin ollut kunnallisten avopalveluiden haitta-asterajojen asteittainen alentaminen määrärahojen puitteissa, ja tämä on nyt jatkoa sille. Tämä kasvattaa valtion menoja ensi vuonna arviolta 4,7 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintö on yksimielinen, ja esitämme lain hyväksymistä.

17.08 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! (Ben Zyskowicz: Hyvä alku!) Sotiemme veteraanien ja heidän puolisoidensa joukko harvenee kovaa vauhtia. Vuosien 39—45 sotien veteraanien keski-ikä on reilusti yli 90 vuotta. Maamme täyttää ensi vuonna 100 vuotta itsenäisenä Suomena, ja näillä naisilla ja miehillä, jotka silloin seitsemisenkymmentä vuotta sitten sotaan osallistuivat, on merkittävä, ratkaisevan merkittävä, rooli siinä, että voimme juhlia maamme itsenäisyyttä ja sen 100-vuotisjuhlapäivää ensi vuonna. Näiden naisten ja miesten työ sodissamme velvoittaa meitä kantamaan heistä vastuun loppuun asti. Sen takia hallitus lisää ensi vuonna veteraanien kuntou-

tusrahoja 20 miljoonalla eurolla, 15 miljoonalla seuraavana vuonna, 2018, ja vielä 5 miljoonalla vuonna 2019, eli yhteensä tämä lisäys on 40 miljoonaa euroa veteraanien palveluihin.

Suomessa elää yhä noin 22 000 vuosien 39—45 sotien veteraania. Vuoden 2016 eli tämän kuluvan vuoden alussa sotainvalideja oli elossa 3 170. Heidän keski-ikänsä on nyt 91,5 vuotta. Kun veteraaneja on tällä hetkellä elossa 22 000, niin on arvioitu, että neljän vuoden kuluttua heidän joukkonsa on harventunut jo niin, että keskuudessamme ei ole enää kuin noin 6 500 sotaveteraania, ja vajaan kymmenen vuoden päästä, vuonna 2025, veteraaneja on elossa enää reilu 1 000. Tämä on tilanne, missä elämme, ja sen takia pidän myönteisenä sitä, että hallitus nyt määrätietoisesti parantaa sotaveteraanien kuntoutusta ja helpottaa sinne pääsyä.

Hallitus muuttaa sotilasvammalakia siten, että kunnan tai kuntayhtymän järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluista aiheutuvat kustannukset korvataan niille vuosien 1939—1945 sotien johdosta vahingoittuneille tai sairastuneille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on nykyisen 15 prosentin sijasta vähintään 10 prosenttia. Ehdotettu lainmuutos laajentaa korvauksen saajien piiriä ja edesauttaa ikääntyneiden sotainvalidien selviytymistä omassa kodissaan kotipalvelun, asumispalvelun, liikkumista tukevien palveluiden, omaishoidon tuen sekä avosairaanhoidon turvin. Tämä tuo uusia sotainvalideja näiden palveluiden piiriin kuutisensataa. Veteraanijärjestöt ovat esittäneet lisäksi määrärahalisäyksiä, ja ne tuossa kerroin, eli hallitus vastaa siihen toiveeseen ja huutoon.

Ehdotettu lainmuutos kohdennetaan siis sotainvalideille, jotka vammautuivat Suomen sotien 1939—1945 johdosta, mutta esityksen ulkopuolelle jäävät kuitenkin sotilasinvalidit eli varusmiespalveluksessa ja YK-tehtävissä vahingoittuneet ja sairastuneet. Heidän osaltaan kustannusten korvausten edellytykset säilyvät siis jatkossa ennallaan. Tänä vuonna veteraanien määrä on tietyllä tavalla moninkertaistunut kertaheitolla, kun puolustusministeriö on lähettänyt rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä palvelleille suomalaisille kriisinhallintaveteraanikortin, joka tuo heille tullessaan virallisen kriisinhallintaveteraanistatuksen. En ole heitä rinnastamassa nyt 39—45 sotien veteraaneihin mutta haluan nostaa myös heidät esille. He ovat olleet palvelemassa meidän maamme edestä erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä, ja osa on haavoittunut jopa pahemmin kuin yksikään näistä vuosien 39—45 sotaan osallistuneista, siis siinä mielessä, että ovat jääneet huonommassa kunnossa, vakavamman haavoittumisen jälkeen, tänä päivänä eloon. Ja meillä ei ole tällä hetkellä järjestelmää, että heistä kannettaisiin asianmukaista huolta. Sen takia toivon, että aivan pienellä lisäyksellä täydentävässä budjetissa hallitus toisi määrärahan tähän kriha-veteraanienkin kuntoutuksen turvaamiseen. Ei puhuta suuresta summasta, muutamista sadoistatuhansista, niin pääsisimme siinäkin sille tasolle, minkä olemme näille naisille ja miehille velkaa.

Mutta tässä esityksessä puhumme siis sotaveteraaneista ja sotainvalideista ja heidän puolisoistaan, joista edelleen monet ovat joutuneet liian pitkään odottamaan kuntoutusta, ja niin kuin puheeni alussa kerroin, joukko harvenee kovaa vauhtia ja on viimeinen aika vastata tähän huutoon.

Myös rintamalisän leikkauksesta on eduskunnassa puhuttu. Se koskee siis tätä kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien suunniteltua 0,85 prosentin leikkausta. Ja pidän itse myönteisenä sitä, että kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, edustaja Jokinen ja keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja, edustaja Kaikkonen ovat täällä salissa jo tuo-

neet esille sen, että eduskunnassa valtiovarainvaliokunnassa voisimme korjata tämän yhden kauneusvirheen, joka veteraaneja on ensi vuoden budjettisuunnitelmissa kohtaamassa. Tässä puhutaan tietääkseni noin 200 000 eurosta. Itse olen valtiovarainvaliokunnassa, ja kun siellä tietyt korjaukset budjettiin teemme, niin olen itse valmis tätä esitystä eteenpäin viemään edustaja Jokisen ja Kaikkosen esittämällä tavalla eli siten, että rintamalisää ei ensi vuonna leikattaisi.

17.16 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Suomi 100 vuotta on ensi vuoden teema, Yhdessä — Tillsammans. Tähän valmistaudutaan paraikaa, ja jo viime syksynä, kun käsittelimme valtiovarainvaliokunnassa kunta- ja terveysjaostossa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan talousarviota tälle vuodelle, nostimme esille nämä kysymykset, jotka nyt ovat meillä käsillä. Silloin lisäsimme kuntoutukseen 4 miljoonaa, hallituksen esitykseen, ja sitten teimme lausumat, jotka eduskunta yksimielisesti hyväksyi, joissa edellytimme, että juhlavuonna 2017 veteraanien kuntoutukseen varataan niin paljon varoja, että rahoista ei jää kiinni se, että jokainen veteraani pääsee ansaitsemaansa kuntoutukseen tai saa kotiin ne palvelut, mitä tarvitsee. Hallitus on tältä osin vastannut eduskunnan viestiin, ja budjettiesityksessä on nyt 20 miljoonan euron lisäys tähän tarkoitukseen. Kun summa nyt on vajaa 38 miljoonaa, niin se on siis todella suuri lisäys, ja niin kuin edellisessä puheenvuorossa kuulimme, jatkovuosille on vielä uutta. Tämä on todella arvokasta ja tärkeää, että näin tapahtuu.

Täällä on sitten tämä esitys, joka on nyt käsittelyssä, sotilasvammalain muuttamisesta. Myös tämä on kauan esillä ollut asia, pudotetaan haitta-aste 15:stä 10 prosenttiin, ja tämä menee nyt yksimielisellä esityksellä. On arvokasta, että näin tapahtuu.

Totean, että perussuomalaiset ovat samassa rintamassa tämän rintamalisän indeksiasian osalta, ja haluamme, että se korjataan eduskuntakäsittelyn aikana, että tällaista (Puhemies koputtaa) merkkiä ei jää budjettiin ja meidän lainsäädäntöön tältä vuodelta.

17.18 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Sota on vaatinut omansa, vammauttanut ja vienyt ihmisiä. Tämä hallituksen esitys on todella hyvä. Tällä korvataan niille vuosien 1939—1945 sotien johdosta vahingoittuneille tai sairastuneille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on nykyisen 15 prosentin sijasta vähintään 10 prosenttia. Lisäksi esityksellä turvataan kunnan järjestämistä kotipalveluista ja muista kotona asumista helpottavista sosiaalipalveluista aiheutuvat kustannukset Ruotsissa vakituisesti asuville Suomen sotien 39—45 johdosta vahingoittuneille ja sairastuneille. Tämä hallituksen esitys toivottavasti turvaa ja auttaa näiden sotainvalidien ja vammautuneiden ihmisten kotona selviämistä ja asumista, tuo lisää kotipalveluja ja tukee liikuntaa eli on kaikessa siinä mukana, mikä edesauttaa ihmisen pärjäämistä omassa kodissa.

On hyvä, että huolimatta siitä tiukasta talouskurista, mikä meillä tällä hetkellä Suomessa vallitsee, tämä asia laitetaan näin kuntoon ja ihmiset, jotka tarvitsevat apua, saavat sitä. He ovat sen ansainneet, ja me olemme sen heille velkaa.

17.19 **Mika Kari sd:** Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveyspalveluiden ja avopalveluiden kustannuksia korvataan vuosien 39—45 sotapalveluksessa oleville henkilöille nyt alentamalla haitta-astetasoa 15:stä 10 prosenttiin. Näin saadaan enemmän sotiemme veteraaneja palveluiden piiriin, ja tätä esitystä tietenkin lämpimästi tuen ja kannatan. Sa-

maan aikaan tietenkin kunnilla on iso haaste tuottaa kotiin vietäviä palveluita veteraaneille, veteraanien puolisoille ja omaisille, ja tällä kentällä meillä riittää vielä paljon työtä.

Kuitenkin veteraanien kuntoutuksien määrärahoista täällä annettiin aikaisemmin hyvin juhlallisia puheenvuoroja siitä, kuinka tässä kehitys on oikeansuuntaista. Uskallan kuitenkin sanoa, että veteraanijärjestöjen edustajia ja edustajien viestiä vastaanottaessamme eduskunnan eri parlamenttiryhmien edustajien toimesta muutama viikko sitten esille tuli nimenomaan kuntoutustukien tarve ja se, että kuntoutustukimäärät laskevat liian kovassa vauhdissa suhteessa tähän veteraanisukupolveen, joka omalta osaltaan on poistumassa viimeiseen iltahuutoon. Näin ollen haluan kiinnittää hallituksen huomion veteraanitukien osalta niin, että veteraanien kuntoutustukiin rahat riittäisivät ja kaikki veteraanit saisivat ansaitsemansa palvelun.

Tältä osaltaan hallituksen esityksissä — kun Suomi lähestyy 100:aa vuottaan, taivaltaa juhlavuottaan — on erittäin ikävää ja voisi sanoa, että tietyllä lailla vähän häpeällistä, että rintamalisän osalta esitetään leikkauksia sotiemme veteraanien kansaneläkkeen osaan. Toivon, että todellakin hallitus kuulee tämän — jos ette opposition ääntä kuule, niin kuulette veteraanien äänen (Puhemies koputtaa) — ja korjaatte tämän asian välittömästi. Samoin toivon, että myös sotilasinvalidien ja varusmiespalveluksessa tai YK-tehtävissä vahingoittuneiden (Puhemies koputtaa) ja sairastuneiden ihmisten hoitoa ja palveluita kehitetään.

17.22 **Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Tässä kohdassa täytyy tietenkin, harvalukuisesti kun sitä on tullut tehtyä, kehua hallitusta ja sanoa, että tämä haitta-asteen pudotus on erittäin hyvä asia, kiitos siitä. Mutta valitettavasti tämä ei vielä riitä. Meillä on vielä sotiemme veteraaneja. Heitä ei ole enää kauan, ja nyt se loppuaika, mikä heillä on, pitäisi tehdä inhimilliseksi. Siellä tarvittaisiin apua esimerkiksi siihen, että kodeissa muutettaisiin niin yksinkertainen asia kuin amme, kylpyamme, sellaiseksi paikaksi, että sinne pääsee: suihkuksi. Heillä ei ole rahaa tehdä sitä asiaa.

Toinen asia on sitten tämä veteraanien kuntoutustuen asia. Kuntoutustukea täytyy olla niin paljon, että jokainen sotiemme veteraani pääsee ainakin kerran vuodessa tarvitsemaansa kuntoutukseen ja virkistykseen ja myös heidän puolisonsa pääsisivät sinne. He ovat tehneet niin kunniakkaan työn tämän maan eteen, että jollakin sukupolvella, edes tällä sukupolvella, täytyy olla mahdollisuus auttaa heitä. Se ei ole nyt edes rahakysymys, se ei ole hintakysymys; se on arvokysymys, on kysymys arvostuksesta ja arvoasioista.

Lisäksi tämä tuntuu olevan hyvin tyypillistä meille, että me vasta hirveän myöhäisessä vaiheessa ryhdymme korvaamaan sellaista, mitä ihminen on itseensä saanut, koska on tehnyt tiettyjä tehtäviä, mitkä tämä maa on edellyttänyt. Ja nyt sanon esimerkiksi varusmiespalveluksen. Jos varusmiespalveluksessa loukkaannutaan — siellä ei kai haavoituta, mutta siellä voidaan loukkaantua — niin kyllä silloin täytyy olla kunnollinen hoito ja kunnolliset korvaukset ja kunnolliset kuntoutukseen pääsemiset. Samaten YK-veteraanien kohdalla: kun YK-faitteri vammautuu palvellessaan esimerkiksi Lähi-idässä, niin hänen täytyy siitä saada korvaus. Ja siinä pitää pitää mielessä myöskin henkinen puoli, (Puhemies koputtaa) eli jos se vamma on henkinen, niin sekin (Puhemies koputtaa) pitää korvata ja auttaa kuntoutumaan.

17.24 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa herra puhemies! On mukava kuulla kerrankin tällaista hallituksen esitystä, josta kaikki puolueet laidasta laitaan ovat yksimielisiä, ja kiitos

myös valiokunnalle tästä varsin napakasta mietinnöstä asiaan liittyen. Elämme varmasti niitä viimeisimpiä aikoja, jolloin tämä hallituksen esitys oli ylipäänsä mahdollista tuoda. On erittäin tärkeää, että niiden vuonna 39—45 sotiin osallistuneiden henkilöiden osalta siitä työkyvyttömyysasteen nykyisestä 15 prosentista voidaan nyt mennä sinne 10 prosenttiin. Toki, kun otetaan huomioon se, että veteraanien keski-ikä on jo varsin korkea, olisi voinut ajatella, että tämä koko raja olisi poistettu, mutta tämä on tietenkin oikea suunta, että nyt saatiin pudotettua sitä invaliditeettirajaa edes tähän 10 prosenttiin. On aivan selvää, että tämä auttaa heidän selviytymistään kotipalveluiden, asumispalveluiden, liikkumista tukevien palveluiden, omaishoidon tuen ja avosairaanhoidon turvin.

Hienoa on ollut myös se, että taloudellisesti vaikeana aikana on kuitenkin pystytty tekemään arvovalintoja sen suhteen, että ollaan saatu panostuksia omais- ja perhehoitoon ja myös veteraanien kuntoutukseen, mikä tässä keskustelussa onkin jo noussut esille. Keskustelussa on kannettu huolta siitä indeksileikkauksesta, mikä liittyy veteraanikuntoutuspalveluihin. Se varmastikin saadaan korjattua, kuten täällä edustajat ovat jo todenneet, ja näinhän myös ryhmäpuheenjohtajat ovat asian esille tuoneet.

Pidän erittäin tärkeänä tätä esitystä, ja hyvä, että se tuli nyt tässä vaiheessa, kun veteraanien joukko kuitenkin koko ajan vähenee ja vähenee.

17.26 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Tällä meidän sukupolvellamme ei ole vain velvollisuus vaan, näkisin, etuoikeus huolehtia kaikesta siitä, mitä tänä päivänä keskuudessamme olevat sodissa palvelleet veteraanit tarvitsevat. Minusta on hyvä muistaa, ja toivoisin, että tulevat sukupolvet myös muistaisivat, ettei unholaan jäisi se tosiasia, että ilman meidän sotaveteraaneja, ilman heitä, jotka palvelivat aikanaan sodassa, tätä hyvinvointivaltiota ei olisi. Näen, että kaikki se, mitä hyvää meillä käsillä on, on pitkälti sodassa palvelleiden sotaveteraanien ansiota. Tätä taustaa vasten ajatellen itse olen sitä mieltä, että on tehtävä kaikki se, mitä me voimme tehdä, heidän eteensä, heidän hyvinvointinsa eteen, jotka ovat vielä meidän keskuudessamme — niin kuin tässä on tullut esille, heitä ei todellakaan enää kovin paljoa ole.

Viime vuonna puhuin itse jo tästä 15 prosentin alentamisesta 10 prosenttiin, ja näkisin, että se on pieni ele mutta tärkeä ele, että se nyt menee ainakin siihen 10 prosenttiin, ja rintamalisään, mikä täällä on mainittu myös, mitään leikkauksia ilman muuta ei saisi tehdä.

Jos me ajattelemme niitä panostuksia, niitä euromääräisiä panostuksia, mitä on tehty tähän pieneen joukkoon, joka edelleen on keskuudessamme, niin summat ovat todella pieniä. Mutta tavalla tai toisella voisimme osoittaa heitä kohtaan kiitollisuutta siitä, mitä he ovat tehneet meidän eteemme, ja minä näkisin, että nämä käsillä olevat muutokset ovat pieniä mutta ne ovat aiheellisia. Kotiin vietävät palvelut, monenlaiset tuet myös heidän puolisoilleen, omaisilleen ja niin edelleen — tämä on asia, mitä emme saa unohtaa, (Puhemies koputtaa) vaan sitä pitää pitää jatkossakin esillä niin kauan kuin heitä on keskuudessamme.

17.28 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! On totta, että aikaa ei kauan ole odottaa. Niin kuin totesin, meillä on 22 000 veteraania, neljän vuoden päästä heitä on enää 6 500 ja vajaan kymmenen vuoden päästä reilu tuhat. Sotainvalidien määrä tällä hetkellä on 3 170, eli joukko harvenee kovalla tahdilla. Heidän keski-ikänsä on 91,5 vuotta. Tässä siis tuodaan työkyvyttömyysaste nykyisen 15 prosentin sijasta 10 prosenttiin ja tarjotaan kotipalveluita 600 sotainvalidille lisää.

Olen itse — niin kuin edustaja Kulmunikin tuossa edellä toi tämän asian esille — tehnyt vuonna 2013 jo toisen kerran esityksen siitä, että näistä sotainvalidien niin sanotuista haitta-asteprosenteista luovuttaisiin ja kaikille sotainvalideille taattaisiin samat palvelut. Nyt näillä pienimmillä haittaprosenteilla elämänsä läpi eläneet ovat jopa olleet täydellisesti tuen ja palveluiden ulkopuolella. Meillä on viimeinen hetki kantaa tämä kunniavelka, ja itse olen siihen valmis.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 154/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista ja kilpailulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 83/2016 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 20/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 20/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.30 **Kaj Turunen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista. Lakia sovellettaisiin kilpailuoikeuden rikkomuksista aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen riippumatta tapauskohtaista harkintaa vaativan niin sanotun kauppakriteerin täyttymisestä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kartelleja koskevasta vahinko-olettamasta, ylihinnan siirtämiseen liittyvistä todistustaakkasäännöistä sekä seuraamusmaksusta vapautetun yrityksen yhteisvastuun ja takautumisvastuun rajauksesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi rikkomuksen toteavan päätöksen vaikutuksesta vahingonkorvaustuomioon, korosta, todisteiden esittämisestä, vanhentumisesta sekä sovintoneuvottelun ja sovintoratkaisun vaikutuksista.

Talousvaliokunta puoltaa yksimielisesti hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä vähäisin huomautuksin ja teknisin muutoksin. Talousvaliokunta toteaa, että esityksen taustana on Euroopan parlamentin ja neuvoston kilpailuoikeudellisia vahingonkorvauksia koskeva direktiivi. Hallituksen esityksessä on kyse direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kilpailulain 4 a luvun mukaiset kilpailuneutraliteettia koskevat tilanteet jätetään esityksen ulkopuolelle. Talousvaliokunta kuitenkin katsoo, että jatkossa on syytä tutkia tarvetta ulottaa ehdotetun kaltainen sääntely koskemaan myös kilpailulain 4 a luvun mukaisia tilanteita ja arvioida, tuleeko samalla kilpailulain 4 a

luvun kilpailuneutraliteettisäännöksiä täsmentää tai selkeyttää. Sääntelyn ulottaminen sellaisenaan koskemaan myös kilpailuneutraliteettirikkomuksia saattaisi vähentää kannustimia ryhtyä neuvottelemaan kilpailuneutraliteettirikkomuksista ja vaarantaa toimivaksi koetun mekanismin toiminnan. Valiokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös siihen, että kilpailulain kieltosäännökset ja siten myös esitetty vahingonkorvaussääntely soveltuvat myös julkisen sektorin aiheuttamiin kilpailun rajoituksiin siltä osin kuin julkinen taho toimii kilpailulaissa tarkoitettuna elinkeinonharjoittajana.

Talousvaliokunnan mukaan vanhentumisajan määrittely kilpailuoikeudellisissa vahingonkorvauksissa on ongelmallista, koska tieto kilpailuoikeuden rikkomuksista voi ilmetä vasta vuosia vahingon aiheutumisen jälkeen ja kilpailuasioiden käsittely eri oikeusasteissa monta kertaa vie useita vuosia. Myös kysymys yhteisvastuusta on hallituksen esityksen keskeinen näkökulma. Voimassa olevan lain mukaan oikeus vahingonkorvaukseen vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille kymmenen vuoden kuluessa rikkomuksesta. Mikäli korvausvaatimus perustuu Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksellään toteamaan rikkomukseen, oikeuden ei kuitenkaan katsota vanhentuneen ennen kuin yksi vuosi on kulunut lainvoimaisesta ratkaisusta. Nyt ehdotettu sääntely tuo voimassa olevaan sääntelyyn pohjautuvien vanhentumisaikojen rinnalle ehdotuksen taustalla olevaan direktiiviin pohjautuvan viiden vuoden määräajan, jonka lasketaan kuluvan siitä, kun rikkoja on saanut tietää rikkomuksesta, vahingosta ja rikkojasta. Kantaja voisi hyödyntää vaihtoehtoisista vanhentumisajoista sen pisimmän.

Hallituksen esityksessä on päädytty ehdottamaan, että yhteisvastuu lakkaisi vanhentumislain 19 §:n 2 momentin mukaisesti. Talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että yhteisvastuusta säätäminen vanhentumislaista poikkeavasti johtaisi vanhentumisaikojen pidentymiseen entisestään. Siksi hallituksen esityksen mukainen sääntelytapa on selkeä ratkaisuna, samoin kuin se, että kaikkien vanhentumisaikojen katkaisun tulee tapahtua kanteella.

Talousvaliokunta on käsitellyt lausunnossaan myös ajatusta kilpailun rikkomusten saattamisesta ryhmäkanteen piiriin. Nyt käsiteltävä direktiivi ei kuitenkaan edellytä ottamaan käyttöön ryhmäkannetta, eikä sitä siis tässä yhteydessä esitetä myöskään kansallisesti. Mikäli jatkossa katsottaisiin tarpeelliseksi asiaa harkita, tällainen sääntely edellyttäisi kuitenkin laajaa vaikutusten arviointia.

Talousvaliokunta, niin kuin edellä totesin, on vain pieniä muutoksia esittänyt, ja talousvaliokunta puoltaa yksimielisesti hallituksen esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana ja 1. lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna. Näiltä osin valiokunta oli yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 83/2016 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Lakialoite laiksi transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 43/2016 vp Silvia Modig vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.36 **Silvia Modig vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite koskee siis lakia transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Tässä lakialoitteessa ehdotetaan tämän niin kutsutun translain muutosta yhdeltä osin. Se esittää, että jatkossa lisääntymiskyvyttömyys ei olisi enää vaatimuksena, jotta henkilö voi vahvistaa juridisen sukupuolensa. Aloite korjaa translakia yhdeltä osin — se poistaa vain tämän yhden selvän ja räikeän ihmisoikeusloukkauksen — mutta tämä toivottava muutos ei muuta sitä tosiasiaa, että koko translaki vaatii uudistamista siten, että ihmisen itsemääräämisoikeus toteutuu.

Transsukupuolisuudessa on kyse sukupuoliristiriidasta, jossa henkilö ei koe hänelle syntymässä määriteltyä sukupuolta oikeaksi. Juridisella vahvistamisella tarkoitetaan henkilötodistuksen sukupuolimerkinnän muuttamista henkilön sukupuoli-identiteettiä vastaavaksi. Nykytilanteessa tämä vaatii pitkän lääketieteellisen arvioinnin sekä lisääntymiskyvyttömyyden, täysi-ikäisyyden ja melko kummallisen vaatimuksen stereotyyppisen sukupuoliroolin täyttymisestä. Translaki nykyisellään asettaa sukupuolen vahvistamiselle ja korjaamiselle ihmisoikeuksia loukkaavia ehtoja.

Nykyisen lainsäädännön mukaan lääketieteellinen ja juridinen sukupuolen korjaaminen linkitetään yhteen väärällä tavalla. Sukupuolen korjaamiseen liittyy sekä juridinen että lääketieteellinen puoli, mutta lainsäätäjän tehtävä ei ole pakottaa ketään lääketieteelliseen prosessiin vastoin hänen tahtoaan, kuten tilanne on nyt. Jotta voi juridisesti saada sukupuolensa vahvistettua vastaamaan henkilön itsensä kokemaa, alistetaan henkilö pitkään lääketieteelliseen prosessiin, jossa arvioidaan hänen sukupuolikokemuksensa. Käytännössä siis joku muu kuin henkilö itse päättää siitä, mikä on hänen kokemansa sukupuoli.

Arvoisa puhemies! Tasa-arvoisen avioliittolain liitännäislakien myötä vaatimus naimattomuudesta poistui translain vaatimuksista, ja se on hyvä muutos. Edelleen tarvitaan kuitenkin kokonaisuudistusta, jonka tulee perustua ihmisen itsemääräämisoikeuteen. Juridinen sukupuoli tulee voida vahvistaa omalla ilmoituksella. Näin toimitaan useassa Euroopan maassa. Juridisen sukupuolen vahvistamisen ehdoksi ei saa asettaa lisääntymiskyvyttömyyttä eikä mitään lääketieteellistä hoitoa, toimenpidettä tai diagnoosia. Ehdoksi ei myöskään saa asettaa terveydenhoitohenkilöstön tai muun kolmannen osapuolen lausuntoa. Jokainen meistä päättää itse omasta ruumiistaan ja itse omasta identiteetistään. Se on jokaisen ihmisen oikeus, ja sen tulee olla jokaisen ihmisen oma päätös.

Se, että Suomen lainsäädäntö vaatii tietyn ihmisryhmän sterilisoimista, on kaikuja synkiltä ajoilta, ja on aivan käsittämätöntä, että tämmöinen ihmisoikeusloukkaus edelleen Suomen laista löytyy. Suomea on asiasta huomautettu toistuvasti: muun muassa YK:n kidutuksen vastainen raportoija on vaatinut Suomea korjaamaan lainsäädäntöä tältä osin, ja myös Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on asiasta huomauttanut. Ei ole oikein, että johtuen ihmisen sukupuoli-identiteetistä hänet pakotetaan sterilisaatioon.

Tätä lakialoitetta oli työstämässä joukko kansanedustajia yli puoluerajojen — kiitos heille — ja sen allekirjoitti 84 kansanedustajaa. Toivon, että valiokunta ottaisi aloitteen kä-

siteltäväkseen ja toisi sen saliin, jotta eduskunta pääsee asiasta äänestämään. Toivon, että valiokunta tarkastelee kysymystä ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, ja uskon, että jos näin tehdään, päätyy valiokunta kannattamaan lakialoitteessa esitettyä muutosta. Kyse on räikeästä ihmisoikeusloukkauksesta ja transihmisten oikeuksien polkemisesta. Kysymys on hyvin yksinkertainen, ja toivon, että jokainen kansanedustaja vastaa itse itselleen kysymykseen: onko oikein, että Suomen laissa määrätään tietty ihmisryhmä sterilisoitavaksi? — Kiitos.

17.40 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Modigin jättämä, lukuisten muiden kansanedustajien allekirjoittama lakialoite translain eli transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta on tärkeä. Lakialoitteessa esitetään, että lakiin nykyisellään sisältyvä lisääntymiskyvyttömyysvaatimus poistetaan translaista. Vaikka asia voi joidenkin kansanedustajien ja kansalaisten näkökulmasta vaikuttaa pieneltä, on kyse ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta merkittävästä ja välttämättömästä muutoksesta.

SDP on ollut aktiivinen kysymyksessä, ja translain muutosta valmisteltiin edellisellä hallituskaudella silloisen peruspalveluministerin Susanna Huovisen johdolla. Puollamme lakialoitetta sekä myös translain kokonaisvaltaisempaa tarkastelua. Jätimme asiasta myös kirjallisen kysymyksen hallitukselle noin vuosi sitten yhdessä edustaja Nurmisen, Razmyarin ja Räsäsen kanssa, ja valitettavasti on käynyt selväksi, ettei istuva hallitus ole asiaa valmis korjaamaan. Siksi nyt tehty lakialoite on tarpeellinen, ja toivon, että se saa valiokunnassa asianmukaisen käsittelyn.

Eduskunta hyväksyi viime keväänä tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämiä lakimuutoksia, niin sanottuja liitännäislakeja. Tämän käsittelyn yhteydessä translaista poistettiin muun muassa vaatimus henkilön naimattomuudesta ehtona korjatun sukupuolen vahvistamiselle. Tämä muutos on hyvä, mutta se ei riitä. Nyt translaki on muutettava myös muilta osin ihmisoikeuksia kunnioittavaksi. Laki sisältää nykyisellään perus- ja ihmisoikeuksia loukkaavia kohtia, joista vaatimus sukupuoltaan korjaavan lisääntymiskyvyttömyydestä eli sterilisaatiosta on kaikkein ongelmallisin. Tähän asiaan myös lakivaliokunta kiinnitti huomiota tasa-arvoisen avioliittolain liitännäislakeja käsitelleessä mietinnössään. Sosiaali- ja terveysministeriön asiaa käsitellyt työryhmä on esittänyt translain muuttamista jo toukokuussa 2015.

Translain perus- ja ihmisoikeuksiin liittyviin epäkohtiin ovat kiinnittäneet huomiota myös Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu sekä YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen erityisraportoija. Lisäksi yli sataa maata ja kymmentä miljoonaa lääkäriä edustava Maailman lääkäriliitto lausui yleiskokouksessaan Moskovassa vuonna 2015, ettei transsukupuolisuus ole sairaus tai häiriö ja että jokaisella on oikeus määrittää oma sukupuolensa. Lähes 60 kansallista lääkäriliittoa sitoutui lopettamaan käyttäytymistä muokkaavat toimet ja pakkohoidot. Suomi edellyttää sukupuoltaan korjaavilta muun muassa sterilisaatiota sekä psykiatrista diagnoosia transsukupuolisuudesta.

Translaki pitäisikin avata kokonaisuudessaan, ja lain uudistamisen lähtökohtana tulisi olla sukupuoltaan korjaavan itsemääräämisoikeus. Tämä vaatisi kuitenkin asianmukaisen valmistelun, ja toivottavasti asia saadaan seuraavan hallituksen työlistalle, kun tämä nykyinen hallitus ei valitettavasti sitä ole valmis listalleen ottamaan. Nyt lähetekeskustelussa

oleva lakialoite käsittelee vain lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista nykylaista.

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus ei ole sopusoinnussa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja maamme muiden kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Kuten lakialoitteen perusteluissakin todetaan, transhenkilöiden oikeus perus- ja ihmisoikeuksina turvattuihin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityiselämän suojaan edellyttää, että lisääntymiskyvyttömyysvaatimus poistetaan translaista.

17.44 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Ihminen on fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, henkinen ja hengellinen kokonaisuus. Tähän liittyen ihminen on joko mies tai nainen, tyttö tai poika. Tästä poikkeamat ovat hyvin, hyvin harvinaisia, vain muutamia yksittäisiä vauvoja vuosittain syntyy, muutamia yksittäisiä, joista ei heti voida varmuudella sanoa, kumpaanko sukupuoleen tämä ihminen kuuluu. Sen sijaan erilaisiin identiteettivähemmistöihin kuuluvia valtakunnassa on. Näihin kuuluvat myös he, jotka syystä tai toisesta mieltävät, että heidän kehonsa on muu kuin mitä heidän mielensä kertoo.

Tähän liittyen olisi erittäin, erittäin tärkeää pysähtyä hyvän ajan kanssa miettimään, mistä tämä johtuu, mistä juontavat tällaiset tuntemukset. "On syntynyt väärään sukupuoleen" on aivan liian yksinkertainen ja kevyt toteamus. Mikä on oikeudellinen sukupuoli? Mikä on juridinen sukupuoli? Tämä on taas yksi uusi määritelmä, jota pyritään tuomaan tähän valtakuntaan. Meillä on ollut viime aikoina — ja näyttää, että edessäkin on — kokonainen vyöry käsitteitä, joiden sisältöä pyritään muuttamaan ja osaa vielä hyvin vaivihkaa, salaa. Avioliitto: mies ja nainen — näin se on aina ymmärretty. Sukupuoli: mies tai nainen — näin se on ymmärretty. Kuinka moni vanhempi tietää, että nyt jo kouluihin ollaan annettu ohjeistusta, että sukupuolia on jos kuinka monta tai että se on jatkumo?

Tämä aloite transseksuaalisen sukupuolen vahvistamisesta: Niin mielelläni kuin kansanedustaja Modigin aloitetta haluaisikin tukea tai tamperelaisen kansanedustaja Marinin kannattamaa aloitetta haluaisin minäkin tukea, valitettavasti missään nimessä en voi olla tukemassa tällaista aloitetta. Niin kuin sanoin, ihminen on kokonaisuus. Ihmisestä ei voida ottaa erilleen jotakin yksittäistä osaa, määritellä, että joku tietty olisi niin kuin juridinen osuus. Jos sitten joku kokee ja haluaa lähteä siihen pitkään ja moninaiseen prosessiin, sukupuolenvaihdokseen, niin se on pitkä prosessi, ja sen jatkumona kirjoihin, kansiin vaihdetaan sitten sukupuolta, merkitään mies naiseksi, nainen mieheksi. Mutta että alun perin lähdettäisiin omalla ilmoituksella sen mukaan, mikä oma tuntemus on, merkitsemään ja muuttamaan sukupuoli toiseksi virallisiin dokumentteihin... Minusta yli 25 vuotta lääkärinä olleena ja kaikenlaisia kansalaisia tavanneena — jo 80-luvun alkupuolella olen ensimmäiset transihmiset tavannut ja jaan tälläkin hetkellä työhuoneeni yhden transihmisen kanssa — tuntuu, että tänä päivänä näitä asioita käsitellään aivan liian kevyesti, niin että oma tuntemus voisi olla se, joka määrittää, ja että sen perusteella omalla ilmoituksella voisi kirjoihin ja kansiin muuttaa sukupuolensakin. Minä näen, että se on inhimillisyyden, ihmisyyden aivan liian kevyttä käsittelemistä.

Meillä on sanottu niin kuin tässä aloitteessa on, että "jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta", "jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen", "yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen aiheetonta puuttumista". Suomessa eivät viranomaiset puutu, mutta sitten jos henkilö itse haluaa lähteä tähän prosessiin, muuttamaan su-

kupuolta, niin se on sitten eri asia, ja sen ei missään nimessä pitäisi lähteä siitä, että omalla ilmoituksella muutetaan niin sanottu juridinen sukupuoli. Jatkossakin on huolehdittava, että hän, joka kantaa raskautta, kantaa lasta kehossansa ja joka synnyttää, on nainen. Minä tiedän, että valtakunnassa on jo tällä hetkellä sellaisia, jotka mielellään tekisivät historiaa ja olisivat kirjoihin ja kansiin merkittynä ensimmäisiä niin sanottuja miehiä, jotka synnyttävät, mutta minä kyllä kannatan sitä, että jonkunnäköinen selvyys tässä valtakunnassa säilytetään, ja jatkossakin, kuka Suomessa synnyttää, hänen tulee olla nainen.

Tässä aloitteessa on myös se, että on täysi-ikäinen. Kaiken kaikkiaan minusta tätä translakia todella pitäisi katsoa kokonaisvaltaisemmin ja paljon syvällisemmin ja tarkemmin. Esimerkiksi täysi-ikäisyys on 18 vuotta. Minkä takia sukupuolta voi lähteä muuttamaan jo 18-vuotisena, jos me tiedämme, että esimerkiksi aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi asti? He, joilla on lapsia, tietävät, milloinka murrosikäiset kuplivat: murrosikä voi kuplia pahimmillaan 13—14-vuotisena, se voi kuplia 15-, 16- ja vielä 17-vuotisenakin. Jos tässä vaiheessa voidaan lähteä jo muuttamaan sukupuolta, niin minä kysyn, onko se aivan vastuullista toimintaa. Minusta tärkeintä näiden, jotka kokevat, että keho on jotakin muuta kuin mitä mieli sanoo, olisi erittäin tärkeää ajan kanssa pysähtyä miettimään, mistä se johtuu, mitä on siellä lapsuudessa, mitä on nuoruudessa — mistä se johtuu. Jos me ajattelemme kenen tahansa hyvinvointia, meidän jokaisen olisi hyvä miettiä meidän toimintaamme, meidän vointiamme, mistä mikin asia johtuu, ja jos lähdetään tekemään sellaisia muutoksia, mitkä ovat kauaskantoisia — no, eivät välttämättä sellaisia, joita ei voi muuttaa takaisin — ja jos murrosiän aikana jo lähdettäisiin toimimaan, tekemään jotakin sellaista, mikä voi rauhoittua muutaman vuoden sisällä, niin minun mielestäni se ei ole vastuullista. Aivot kehittyvät 25-vuotiseksi asti.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Modig. — Anteeksi, luulin, että edustaja Tanus jo lopetti, kun oli hiljaisuus, mutta ei. Sitten voitte jatkaa.

Hiljaisuus oli sen takia, että mietin, jatkanko millä muotoa. — Niin kuin sanottu, tämä translaki ja kaiken kaikkiaan nämä transasiat minun mielestäni ovat sellaisia, mistä olisi hyvä keskustella hyvinkin paljon ja muutosta tehdä, mutta minusta se, mitä tällä hetkellä on käsittelyssä, on aivan liian kevyesti ihmisiin ja ihmisyyteen ja ihmisten tuntemuksiin suhtautumista. Ei voida näin kevyillä perusteilla tehdä näin isoja muutoksia, joten valitettavasti millään muotoa en voi kannattaa tämmöisiä muutoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt vastauspuheenvuorot, ensiksi edustaja Modig ja sitten edustaja Marin.

17.52 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tanukselle haluan todeta, että te siis olette sitä mieltä, että Suomen laissa voidaan määrittää yksi tietty ihmisryhmä sterilisoitavaksi. Olen aivan järkyttynyt siitä. Te puhuitte siihen malliin, että teidän mielestänne transsukupuolisuus johtuu jostain traumasta, jostain negatiivisesta. Itse minä näen, että se on ominaisuus, joka jollain ihmisellä voi olla. Minun mielestäni meidän tehtävämme ei ole määrittää ja kertoa ihmisille, miten heidän kuuluu elää, vaan katsoa sitä maailmaa, missä me elämme, ja taata kaikille ihmisille ihmisarvoinen elämä, ne samat ihmisoikeudet joka ikiselle.

Te kannoitte myös huolta siitä, miten suhtaudutaan täysi-ikäisyyteen. Teini-ikä, murrosikä, on se aika, jolloin me kaikki ihmiset pohdimme itseämme, oma identiteetti alkaa kirkastua ja alkaa ymmärtää itsestään enemmän. Sama se on myös transnuorilla. On hirveän tärkeää, että transnuoret voidaan tunnistaa ja tunnustaa semmoisina kuin he ovat siinä murrosiän myllerryksessä, jonka me kaikki olemme käyneet läpi. Se on ensiarvoisen tärkeätä heidän hyvinvoinnillensa.

17.53 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tanus viittasi omassa puheenvuorossaan siihen, että transsukupuolisuus olisi ikään kuin hetken mieliala tai tämmöinen hetkellinen kysymys. Kyllä siinä vaiheessa, kun ihminen lähtee korjaamaan omaa sukupuoltansa, kyse on varmasti harkitusta asiasta. Nämä tilanteet eivät missään nimessä ole helppoja, ja on täysin kohtuutonta, että Suomen lainsäädäntö on tällä hetkellä vielä sillä tasolla, että me vaadimme tältä ihmisryhmältä sterilisaatiota, lisääntymiskyvyttömyyttä. Ja jos kuuntelitte omaa puheenvuoroani äsken, niin muun muassa Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu ja YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen erityisraportoija ovat huomauttaneet Suomea siitä, että meidän lainsäädäntöömme sisältyy tällainen vaatimus, joka ei ole missään nimessä ihmisoikeuksien kannalta kestävä tai sellainen, että sen tulevaisuudessa pitäisi lainsäädännössä olla. Eli siksi tämä lakialoite on tehty ja sen takia täällä tätä muutosta halutaan. Tämä on ihmisoikeuksien näkökulmasta kestämätön tilanne, ja nyt tämä tilanne pitää korjata.

17.54 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Saanko kysyä, onko tämä nyt minuutin vai 2 minuutin vastauspuheenvuoro? (Eduskunnasta: Minuutin!) — Minuutin.

Edustaja Modig, olen pitkälti aivan samaa mieltä teidän kanssanne: ihmisarvoisesta elämästä, siitä, että murrosiässä tulee monia asioita esiin. Toisaalta me kaikki tiedämme, että transihmiset tai nämä, jotka miettivät tällaista prosessia, eivät ole mitenkään homogeeninen joukko. Siellä on hyvin monenlaisia ihmisiä monenlaisilla tarinoilla. Jotkut myös ovat tehneet aivan selkeän päätöksen ja menevät eteenpäin, jotkut miettivät sitä hyvin pitkään. Meillä on myös tiedossa, että on tapauksia, jotka ovat menneet koko pitkän prosessin läpi, eläneet sitä muutaman vuoden ja haluavat takaisin, koska se ei todella kaikkien kohdalla valitettavasti ole ollut loppuun vedetty päätös. Ja kukaan ei vaadi sterilisaatiota, vaan jos ihminen lähtee tähän prosessiin, muuttumaan miehestä naiseksi tai toisinpäin, niin siihen prosessiin, johon ihminen lähtee vapaaehtoisesti, kuuluu tämä osana.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä tähän edustaja Modigin vastauspuheenvuoro, ja sitten siirrytään listaan, koska täällä on vain muutama puheenvuoro ja puheenvuoroja pyytäneet ovat juuri niitä, jotka myöskin vastauspuheenvuoroja ovat pyytäneet.

17.56 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Tanukselle haluan todeta, että kai te ymmärrätte, että te nyt itse asiassa ajatte sitä, että ihmisen on tehtävä peruuttamaton muutos itsellensä. Me esitämme sitä, että ei olisi tarvetta lisääntymiskyvyttömyyteen, ei olisi tarvetta millekään lääketieteellisille toimenpiteille, jotta ihminen voi saada sosiaaliturvatunnuksen, joka vastaa hänen kokemaansa sukupuolta.

Te vastustatte sitä. Te haluatte, että joudutaan käymään läpi peruuttamaton lääketieteellinen muutos. Oletteko te pohtinut, että teidän näkemyksenne on hieman ristiriitainen?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja puhujalistaan.

17.56 **Tytti Tuppurainen sd:** Arvoisa herra puhemies! Suomi vuonna 2016: Meillä on edelleen ihmisoikeusongelmia, asioita, jotka täytyy korjata. Tässä on käsittelyssä yksi. Tässä on käsittelyssä kansanedustajien lakialoitteessa tehty esitys muuttaa translakia siltä osin kuin se edellyttää pakkosterilisaatiota. Kyllä, kuulitte oikein. Suomessa vuonna 2016 on (Sari Tanuksen välihuuto) edelleen yhden väestöryhmän kohdalla olemassa pakkosterilisaatiomahdollisuus. Tämä asia täytyy muuttaa.

Kysymyksessä on tietyllä lailla pieni suuri asia, pieni siinä mielessä, että se väestöjoukko, jota tämä asia koskee, on varmasti pieni, mutta suuri siinä mielessä, että ihmisoikeuskysymyksenä, inhimillisyyskysymyksenä, oikeudenmukaisuuskysymyksenä tämä koskettaa meitä kaikkia — koko eduskuntaa, kaikkia suomalaisia. Tämä on myös oikeusvaltiokysymys siinä mielessä, että Suomea on todellakin huomautettu tästä asiasta. Ne eivät ole mitään vähäpätöisiä, kevyesti hihasta pudotettuja huomautuksia vaan vakavia ihmisoikeuksiin liittyviä huomautuksia, joihin meidän on vastattava.

Puhemies! Tämän lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja on kansanedustaja Silvia Modig. Hänen ohellaan 84 muuta kansanedustajaa on tähän aloitteeseen yhtynyt, allekirjoittanut mukaan lukien. Tässä aloitteessa siis esitetään, että nykylaista poistettaisiin vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä vastakkaiseen sukupuoleen kuulumisen vahvistamiseksi. On aivan kestämätöntä, että voimassa olevan lain mukaan sukupuolen korjaamiselle on vaatimuksena muiden kriteerien lisäksi lisääntymiskyvyttömyys — se voi siis todellakin johtaa lääketieteelliseen sterilisaatioon. Ja tässä on kysymyksessä vaatimus, joka menee kyllä hyvin pitkälle yksilön oikeuksiin, hyvin pitkälle ihmisyyteen, yksityiselämän ydinalueelle. Kysymys on siis ihmisyydestä, kysymys on käsityksestämme ihmisten yhdenvertaisuudesta. Ja on aivan selvää, että vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä ei voi sisältyä siihen ihmiskäsitykseen, jonka me Suomessa jaamme, jota me pidämme ihmisoikeuksien mukaisena ja inhimillisenä. Kysymys on myös Suomea koskevista ihmisoikeusvelvoitteista, eikä tälle vaatimukselle lisääntymiskyvyttömyydestä ole kyetty esittämään mitään merkittäviä, painavia perusteita.

Puhemies! Aloite käytännössä olisi lakiteknisesti hyvin helppo toteuttaa — se tarkoittaisi yhden lauseen poistamista lain 1 §:stä — eli selkeä ja ongelmaton, helppo toteuttaa, mutta iso, merkittävä virstanpylväs maamme ihmisoikeuspolitiikassa.

Sosialidemokraattien kanta tähän kysymykseen on selkeä ja johdonmukainen: me olemme puoluekokouksessa vuonna 2012 päättäneet, että puolue pyrkii poistamaan lisääntymiskyvyttömyyttä koskevan vaatimuksen translaista.

Puhemies! Teen nyt esityksen siitä, että tämä aloite päätettäisiin lähettää mietinnön laatimista varten sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan olisi annettava asiasta lausunto. Puhemies, teen tämän esityksen.

18.00 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa puhemies! Haluan heti alkuun kiittää edustaja Modigia erittäin tärkeästä aloitteesta, jonka itsekin olen allekirjoittanut.

Suomi on todella saanut huomautuksia korkealta taholta tästä asiasta, mutta myös tasaarvovaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että hal-

litus ei ole vielä ryhtynyt toimenpiteisiin translain uudistamiseksi. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus rikkoo transihmisten oikeutta tasa-arvoon, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä yksityis- ja perhe-elämään ja loukkaa syvästi itsemääräämisoikeutta. Lain pitäisi aina suojella ihmistä, ei olla ihmistä vastaan. Tämä lakialoite koskee yhtä ihmisryhmää eikä vaikuta kenenkään muun elämään millään tavalla. Transihmisille tämä lakialoite, tämä asia, on erittäin suuri asia, tämä on elämän kokoinen asia. Tämä on myös ihmisoikeuskysymys.

Arvoisa puhemies! Juuri siksi, että pidän tätä niin suurena, tärkeänä ihmisoikeuskysymyksenä, toivon valiokunnalta myötätuulta tälle lakialoitteelle ja kannatan edustaja Tuppuraisen tekemää esitystä.

18.01 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Minä haluaisin painottaa kaikille kuunteleville myös, että Suomessa ketään ei pakoteta sterilisaatioon. Olen tehnyt sterilisaatioita erinäisen määrän, suurimman osan naisille mutta myös miehille, ja voin vannoa, että ketään missään paikassa Suomessa ei pakoteta sterilisaatioon. Jos sitten joku haluaa lähteä sukupuolenvaihdosprosessiin, naisesta mieheksi, niin mies on se, joka ei synnytä eikä kanna raskautta. Eli jos joku haluaa vapaaehtoisesti lähteä prosessiin vaihtamaan sukupuolta miehestä naiseksi tai naisesta mieheksi, niin tämä kuuluu siihen prosessiin ihan samalla lailla kuin siihen kuuluu haastattelua, siihen kuuluu tutkimuksia, siihen kuuluu erilaisten lääkäreitten vastaanottoja. Jos joku on menossa jonkunlaiseen leikkaukseen, hoidattamaan jotakin asiaa, niin useasti siihen kuuluu esimerkiksi verikokeita tai joitakin kuvantamisia ja niin edelleen. Tiettyyn prosessiin kuuluvat tietyt asiat. Sukupuolenvaihdokseen kuuluu myös se, että jättää esimerkiksi... Esimerkiksi raskausasiat, raskaus ja synnytys, jäävät siihen naisen rooliin, ja sitten jos haluaa vaihtaa mieheksi, niin siihen ei kuulu raskaus eikä synnytys. Eli jokainen lähtee tähän sukupuolenvaihdosprosessiin, toivon mukaan, harkitusti ja täysin vapaaehtoisesti — meillähän laki sanoo, että tällainen asia pitäisi varmistaa — ja jos tähän prosessiin lähtee vapaaehtoisesti, niin siihen kuuluu sterilisaatio. Mutta haluan edelleen alleviivata: Suomessa ketään ei pakoteta sterilisaatioon eikä kukaan kenellekään tee sterilisaatiota vastoin tämän henkilön omaa toivetta.

18.04 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa puhemies! Tähän edustaja Tanuksen puheenvuoroon on pakko tarttua. Tämän lakialoitteen tarkoituksena on nimenomaan se, että jos henkilö haluaa korjata sukupuoltaan, niin hänelle ei enää tehtäisi sterilisaatiota, ja nimenomaan tämähän on nyt se asia, mitä tässä me yritämme ajaa, mutta te vastustatte sitä. Teidän mielestänne ihmisten pitää edelleenkin kokea järkyttävä pakkosterilisaatio sen vuoksi, että haluaa korjata sukupuoltaan sen mukaisesti, miten itsensä tuntee.

18.04 **Silvia Modig vas:** Arvoisa herra puhemies! Tässä on kyse perustavanlaatuisesta oikeudesta, perusoikeudesta: ihminen päättää itse omasta ruumiistaan. Kun te puhutte, edustaja Tanus, siitä, että ketään ei pakoteta sterilisaatioon, että se on aina vapaaehtoista, niin se pitää sisällään sen ajatuksen siitä, että te ette ymmärrä, että ei näillä ihmisillä ole vaihtoehtoa. He kokevat sukupuolensa toiseksi kuin on se, joka heille on juridisesti määritelty. Totta kai jokainen meistä haluaa elää elämänsä oman identiteettinsä mukaan. Jokainen meistä haluaa voida elää elämänsä niin kuin omassa sydämessänsä oikeaksi kokee. Jos emme me, edustaja Tanus, jotain ymmärrä, niin ei ole meidän asiamme sitä tuomita. Tässä maailmanajassa, luojan kiitos — anteeksi nyt, tämä vertaus ei liittynyt teihin — sukupuolesta pu-

huminen muuttuu koko ajan ajassa, kun ymmärrys kasvaa, kun tieto lisääntyy, ja se ajatus siitä, että olisi olemassa vain kaksi täysin stereotyyppistä sukupuolta, on hyvin vanhentunut käsitys, jota ei nykynäkökulma millään tavalla tue.

18.05 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Myös minä olen hieman hämmentynyt näistä edustaja Tanuksen käyttämistä puheenvuoroista, mutta tässä translain muutoksessa, mitä edustaja Modigin jättämässä lakialoitteessa esitetään, on kyse siis yhden pykälän muuttamisesta ja sellaisen asian poistamisesta translaista, josta esimerkiksi jo viime hallituskaudella oli valmistelu sosiaali- ja terveysministeriössä, jota silloinen peruspalveluministeri Susanna Huovinen ajoi.

Nyt tällä kaudella on siis tehty jo yksi lakimuutos translakiin. Tämä tehtiin, kun käsiteltiin tasa-arvoiseen avioliittolakiin liittyviä liitännäislakeja, ja silloin translaista poistettiin naimattomuusvaatimus, joka oli myös ihmisoikeuksien kannalta hyvin ongelmallinen. Valitettavasti tässä käsittelyssä emme pystyneet tarttumaan valiokunnassa, kun lakivaliokunta teki asiasta mietintöä, translain lisääntymiskyvyttömyysvaatimukseen. Sen katsottiin menevän näiden liitännäislakien käsittelyn sivuun, mutta kuitenkin nyt kyseessä on siis tilanne, että meillä on lainsäädännössä merkittävä, ihmisoikeuksien kannalta merkittävä, ongelma, joka pitäisi pikaisesti lainsäädännöstä korjata siten, että tämä lisääntymiskyvyttömyysvaatimus sieltä laista poistetaan.

Tässä on ollut siis pitkä valmistelu jo edellisellä hallituskaudella. On selkeästi todettu, että tämä on ihmisoikeuksia räikeästi loukkaava tilanne, mikä meillä on lainsäädännössä tällä hetkellä, ja nyt tällä lakialoitteella pyritään tilanne korjaamaan ja näiden ihmisten kannalta tämä tilanne tekemään jollakin tavalla kestäväksi niin, että sterilisaatiovaatimus siis laista poistetaan. Eli toivoisin, että tässä kysymyksessä, kun kyse on näin selkeästi ihmisoikeusloukkauksesta, tämä sali voisi olla yhtä mieltä siitä, että me emme tällaista politiikkaa kannata vaan me haluamme korjata meidän lainsäädäntömme ihmisoikeuksia kunnioittavaksi (Puhemies koputtaa) kaikin osin.

18.07 **Matti Semi vas:** Arvoisa puhemies! Minusta edustaja Modigin tekemä lakimuutosesitys on ihan oikeutettu. Kun mietin tätä asiaa, mitä tässä pitkälti on tapahtumassa, niin pitää muistaa, että ihminen on se kokonaisuus, mikä hallitsee tätä asiaa. Se sukupuolen vaihtaminen silloin, kun ihminen tuntee, että on väärässä kehossa, on minusta ihan täysin inhimillinen asia ja hyväksyttävää. Tunnen tällaisia ihmisiä, ja he ovat onnellisia asemassaan ja erittäin suvaitsevaisia. Heillä on ymmärrystä toisia kohtaan, ja aina jää miettimään, missä se meidän ymmärryksemme on, jos me rupeamme tämmöisille tekemään semmoisia laillisia esteitä, niin kuin lapsen hankkimiselle tai jollekin tämmöiselle — tuntuu ihan pahalta. Kun pohtii yleensäkin lapsen asemaa, niin tärkein asiahan siinä on se, että lapsella on hyvä ja oikeaoppinen kasvatus, missä häntä rakastetaan ja kasvatetaan lapset hyviin käytöstapoihin ja suvaitsevaisuuteen, mitä näillä ihmisillä on ollut. Minusta se on paljon tärkeämpää kuin tämmöinen, että lailla estetään lapsen hankkiminen.

18.09 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Osa transihmisistä, jotka ovat käyneet läpi prosessin, ovat tosiaan hyvin tasapainoisia ja useimmat heistä hyvin miellyttäviä ihmisiä. Minulla on kunnia tuntea myös sellaisia ihmisiä. Mutta on syytä myös muistaa, että varsinkin murrosiässä nuoret tuntevat ja kokevat hyvin monenlaista. Silloin on haavetta ja toivetta yhden- sun toisenlaisesta muutoksesta, ja kaikki, jotka miettivät ja puhuvat transmuu-

toksesta, esimerkiksi murrosiässä olevat, eivät todella ole ajatelleet, miettineet loppuun asti. Ja siinä mielessä tämä on paljon moninaisempi, laveampi, leveämpi ja syvempi kysymys kuin mitä tässä tuodaan nyt esiin.

Kun sanotaan, että nykynäkökulma on, että on useampia sukupuolia, ja kun tänä päivänä siihen — mitä viestiä tästä talostakin on lähetetty — mitä mielletään sukupuoleksi, yhdistetään sukupuolinen identiteetti, sukupuolen ilmentymä ja myös sitä, mitä jossakin vaiheessa ehkä haluaisi itse miettiä, niin kyllä silloin käsitteitä luodaan uusiksi sillä tavalla, että samaan koriin laitetaan monta vanhaa, entistä käsitettä. Se sekaannus on jo tällä hetkellä alkanut, noin vuoden verranhan tässä valtakunnassa on syötetty sitä, että sukupuolia olisi enemmän kuin kaksi. Viime viikonloppuna tapasin pitkän linjan nuorisotyöntekijän, jolla on hyvin laaja verkosto, ja mitään näistä asioista emme olleet puhuneet, mutta kysyin, että no, mites sinun työsi, ja hän sanoi, että aivan entisessä työssä olen, mutta mikä on tullut nyt uutena, niin meille tulee jatkuvasti nuoria, jotka eivät tiedä, mitä he ovat. Ja hän toisti sen, että he eivät tiedä, mitä he ovat. Eli kun tämmöistä sekaannusta syötetään muun muassa, että sukupuolia olisi enemmän kuin kaksi, niin se on kyllä ihan vanhan filosofian uudelleen pakkaamista, ja siitä ei seuraa mitään hyvää. Meillä on nuoria, jotka voivat huonosti jo tällä hetkellä, ja jos heidän pitäisi itse vielä valita, (Puhemies koputtaa) miltä tuntuu, mitä he ovat, niin se ei ole vastuullista (Puhemies koputtaa) politiikkaa.

18.11 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Pahoittelut, että pyysin tässä vielä ylimääräistä puheenvuoroa. En äskeisessä puheenvuorossani huomannut mainita sitä, että myös itse kannatan sitä, että tämä asia lähetettäisiin käsittelyyn nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Tämä on aikaisemmin ollut siellä kokonaisuutena. Itse istun lakivaliokunnassa ja näen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta tässä tilanteessa, nimenomaan translain muutoksen osalta, olisi se valiokunta, jonka pitäisi mietintö tästä kysymyksestä antaa. Olen ymmärtänyt, että tämä kokonaisuus on aikaisemmin ollut nimenomaan sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan alla.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Lakialoite laiksi tuloverolain 89 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 50/2016 vp Tytti Tuppurainen sd

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu

18.12 **Tytti Tuppurainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on kysymys asiasta, joka tuntuu puhuttavan aina etenkin kesäaikana. Kysymyksessä on lakialoite siitä, että pantillisten juomapakkausten, siis pullojen ja tölkkien, keräämisestä saadut varat, siis panttitulot, olisivat saajalleen verotonta tuloa. Tämän hetken lainsäädännössä näin ei ole, ja ihmiset sen kokevat hyvin epäoikeudenmukaiseksi, ja aina aika ajoin tämä

julkiseen keskusteluun nousee. Tämä on siis lakialoite laiksi tuloverolain 89 §:n muuttamisesta.

Puhemies! Tietysti tuloverolain lähtökohtana on veropohjan riittävä laajuus. Veroja on kerättävä laillisesti hankituista tuloista siitä riippumatta, mistä tulonlähteestä on kysymys. Mutta tästä on kuitenkin poikkeuksia, ja tämän verovapauden eräänä tavoitteena on tukea pienimuotoista tai yleisesti hyödylliseksi katsottua ansaintatoimintaa. Tuloverolain 89 §:n mukaan luonnontuotetulot, esimerkiksi marjojen poimimisesta saadut tulot tai äidinmaidon luovuttamisesta saadut tulot, eivät ole veronalaisia. Tämäntyyppisiä poikkeuksia siis on.

Mutta tuloverolain mukaan juomapakkausten, siis pullojen ja tölkkien, keräämisestä ja palautusjärjestelmälle luovuttamisesta saatava tulo sen sijaan on veronalaista. Lakia ei voi, puhemies, pitää tarkoituksenmukaisena, sillä kysymyksessä ovat ymmärrettävästi pääsääntöisesti hyvin vähäiset tulot. Lisäksi on huomattava, että palautusjärjestelmältä saatavat tulot, siis nämä panttimaksut, jäävät säännönmukaisesti verottajalle ilmoittamatta. Niinpä olisi johdonmukaista, että lakia muutettaisiin siten, että veronalaisuudesta vapautetaan myös pullojen ja tölkkien keräämisestä saadut tulot. Se myös viestisi yhteiskunnan tukea kierrätykselle ja asuin- ja luonnonympäristöä siistinä pitävälle juomapakkausten keräämiselle. Voimme varmasti kaikki yhtyä siihen näkemykseen, että ne henkilöt, jotka keräävät pulloja ja tölkkejä luonnonympäristöstä, puistoista tai kaupunkialueilta, tekevät meille kaikille palveluksen, ekoteon, pitämällä ympäristöä siistinä. He ansaitsevat näiden pullojen ja tölkkien palauttamisesta saadut tulot itselleen, ja näin ollen tämä verovapaus tulisi laissa säätää olemassa olevan tosiasian pohjalta.

Tällä ei, puhemies, olisi vaikutusta julkiseen talouteen millään lailla, vaan tämä selkeyttäisi lainsäädäntöä ja olisi helppo toteuttaa lisäämällä tuloverolain 89 §:ään myös juomapakkausten palauttamisesta saadut tulot verovapauden kohdalle.

Tämä, puhemies, olisi varmasti myös sitä normienpurkua, josta maamme hallitus pääministeri Juha Sipilän johdolla on halunnut pitää ääntä ja todeta, että byrokratiaa täytyy poistaa. Tämä varmasti olisi nimenomaan juuri sitä.

18.16 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Hallitus on monesti tässäkin salissa ja salinkin ulkopuolella puhunut siitä, että normeja pitää purkaa ja byrokratiaa pitää vähentää. Se on valitettavaa, että täällä salissa ei nytten ole yhtään hallituspuolueen edustajaa paikalla, kun edustaja Tuppurainen esittelee lakiesitystänsä, joka nimenomaan tarjoaa keinon purkaa normeja sellaisessa tilanteessa, jossa niitä ei käytännössä tähänkään asti olla noudatettu.

Muun muassa Verohallinnon ylitarkastaja Petri Manninen on todennut, ettei muista yhtään tapausta, jossa henkilöltä olisi peritty jälkiveroa ilmoittamattomien pullonkeräystulojen vuoksi. Verohallinto on myös todennut, että tämä ei ole heidän prioriteettilistassaan kovin korkealla, eli käytännössä näistä tuloista ei olla tähänkään asti maksettu veroa. Nyt olisi mahdollisuus korjata lainsäädäntöä juuri siihen suuntaan, että myös se olisi linjassa jo tämän olemassa olevan käytännön kanssa, eli voisimme purkaa normeja tältä osin.

Muutenkin tämä edustaja Tuppuraisen tekemä lakialoite on oikein kannatettava.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

11. Lakialoite laiksi ryhmäkannelain muuttamisesta

Lakialoite LA 61/2016 vp Annika Lapintie vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

18.17 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät läsnä olevat edustajatoverit! Tämän lakialoitteen tarkoituksena on ryhmäkanneoikeutta laajentamalla parantaa heikomman suojaa työelämää, tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ympäristöä koskevissa asioissa. Tavalliselle ihmiselle oikeudenkäynti on vaikea ja usein myös kallis prosessi. Tällä hetkellä ryhmäkanne on mahdollinen vain kuluttaja-asioissa. Tässä aloitteessa esitetään, että ryhmäkanteen voisi panna vireille myös tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on työntekijöiden edunvalvonta tai vastaavasti ympäristöasioihin tai ihmisoikeuskysymyksiin vaikuttaminen.

Työelämän kansainvälistyessä sekä pätkä- ja silpputöiden yleistyessä työsuojelu- ja muiden viranomaisten valvontamahdollisuudet ovat heikentyneet. Yksittäiselle työntekijälle kynnys nostaa kanne työnantajaa vastaan on iso. Hankalan, hitaan, epävarman ja kalliin prosessin päälle pelkona on silmätikuksi joutuminen ja työpaikan menettäminen. Ammattiliittojen itsenäinen kanneoikeus olisi merkittävä apu työntekijöiden oikeuksien puolustamisessa.

Millaisista tapauksista sitten voisi olla kyse? Annan esimerkin: Työpaikan kaikki osastosihteerit ovat naisia, ja heistä suurin osa tekee töitä määräaikaisessa työsuhteessa mielestään ilman perustetta. Osastosihteerit ovat tyytymättömiä tilanteeseen, mutta kukaan ei halua riitauttaa asiaa, koska pelkää menettävänsä työnsä. Tällaisessa tapauksessa ammattiliitto tai jokin tasa-arvojärjestö voi nostaa kanteen työntekijöiden puolesta.

Toinen esimerkki: Joukko ulkomaalaisia työntekijöitä saapuu Suomeen siivoojiksi. He ovat joutuneet maksamaan välittäjälle suuren summan rahaa päästäkseen Suomeen eivätkä ole kuulleet suomalaisista työehdoista. Käy ilmi, että palkka on vain muutama satanen kuussa eikä sillä pysty elämään. He pelkäävät kotimaahansa jääneiden sukulaistensa puolesta ja sitä, ettei heidän työlupiaan uusita. Tällaisessa tapauksessa ammattiliitto voi riitauttaa alipalkkauksen ja laittomat välitysmaksut siivoojien puolesta.

Myös ihmisoikeusjärjestöt saisivat tämän lakialoitteen myötä itsenäisen kanneoikeuden. Näin esimerkiksi vanhusjärjestö voisi nostaa kanteen, jos kunnalliset vanhuspalvelut eivät ole riittävät. Tai vammaisjärjestö voisi nostaa kanteen, jos lain takaamia avustajia tai muita tukipalveluja ei myönnetä kuten pitäisi.

Ympäristöjärjestöjen itsenäinen kanneoikeus mahdollistaisi kanteen nostamisen esimerkiksi kaivoksen toiminnasta aiheutuvien haittojen korvaamiseksi ja ennen muuta ennaltaehkäisemiseksi.

Järjestöjen kanneoikeus täydentäisi viranomaisvalvontaa, mutta myös tukisi riitojen ennaltaehkäisyä. Rehellisiä yrittäjiä kuormittavan valvonnan ja paperisodan sijaan väärin-

käytökset vähenisivät, kun keplottelijoilla olisi nykyistä suurempi riski joutua oikeuteen. Laajempi kanneoikeus ehkäisisi epätervettä kilpailua ja olisi siten myös elinkeinoelämän etu.

Kansainvälisesti katsottuna Suomi on pahasti jälkijunassa ryhmäkanteiden käytössä. Esimerkiksi Ruotsissa ryhmäkanteen käyttöala on rajoittamaton kuten Yhdysvalloissakin. Norjassa kaikki järjestöt, joiden tarkoituksena on jonkin asian suojeleminen tai edistäminen, voivat nostaa ryhmäkanteen. Myös Tanskassa lainsäädäntö on vastaava, ja Islannissakin ryhmäkanteet ovat sallittuja. Muissa Pohjoismaissa, monessa EU-maassa ja Yhdysvalloissa on aivan oleellisesti laajempi ryhmäkanneoikeus kuin meillä Suomessa.

Kollektiivinen kanneoikeus ei kuitenkaan ole vieras Suomenkaan lainsäädännössä. Meillä on ryhmäkannemahdollisuus kuluttaja-asioissa, työtuomioistuinmenettely ja yrittäjäjärjestöillä on itsenäinen mahdollisuus riitauttaa kohtuuton sopimusehto.

Tässä lakialoitteessa esitetty järjestöjen itsenäinen kanneoikeus tarkoittaisi sitä, että yhdistys voisi nostaa kanteen myös asianosaisen tahdosta riippumatta. Tämä on perusteltua, sillä esimerkiksi täällä tilapäisesti töissä oleva saattaa olla velkaa työnvälittäjälle eikä tämän vuoksi uskalla puolustaa oikeuksiaan. Kanteen ajaminen suostumuksetta ei sekään ole vieras asia oikeusjärjestelmässämme.

Kanneoikeuden soveltamisalan laajentamista vastustavat tahot ovat väittäneet, että kanteita nostettaisiin kiusaamistarkoituksessa, mikä lisäisi elinkeinoelämän kustannuksia. Muiden Pohjoismaiden kokemusten pohjalta ei kuitenkaan löydy näyttöä tällaisesta. Ryhmäkannelain valmistelun yhteydessä peloteltiin turhaan myös ulkomaisten sijoitusten vähentymisellä.

Uhkien sijaan ryhmäkanneoikeuden laajentamisella olisi huomattavia myönteisiä vaikutuksia. Heikomman suoja ja tavallisten ihmisten oikeusturva parantuisi niin työelämä- kuin tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja ympäristöasioissakin. Elinkeinoelämä hyötyisi, kun epäterve kilpailu vähenisi. Kaiken lisäksi säästettäisiin kaikkien osapuolten resursseja käsittelemällä yhtä kannetta useiden yksittäisten kanteiden sijaan.

Toivon, että lakivaliokunta ottaisi tämän asian käsiteltäväkseen ja pyytäisi oikeusministeriöltä tästä vastinetta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

12. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2015

Kertomus K 9/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 17/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 14.10.2016 pidettävään täysistuntoon.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 14.10.2016 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen